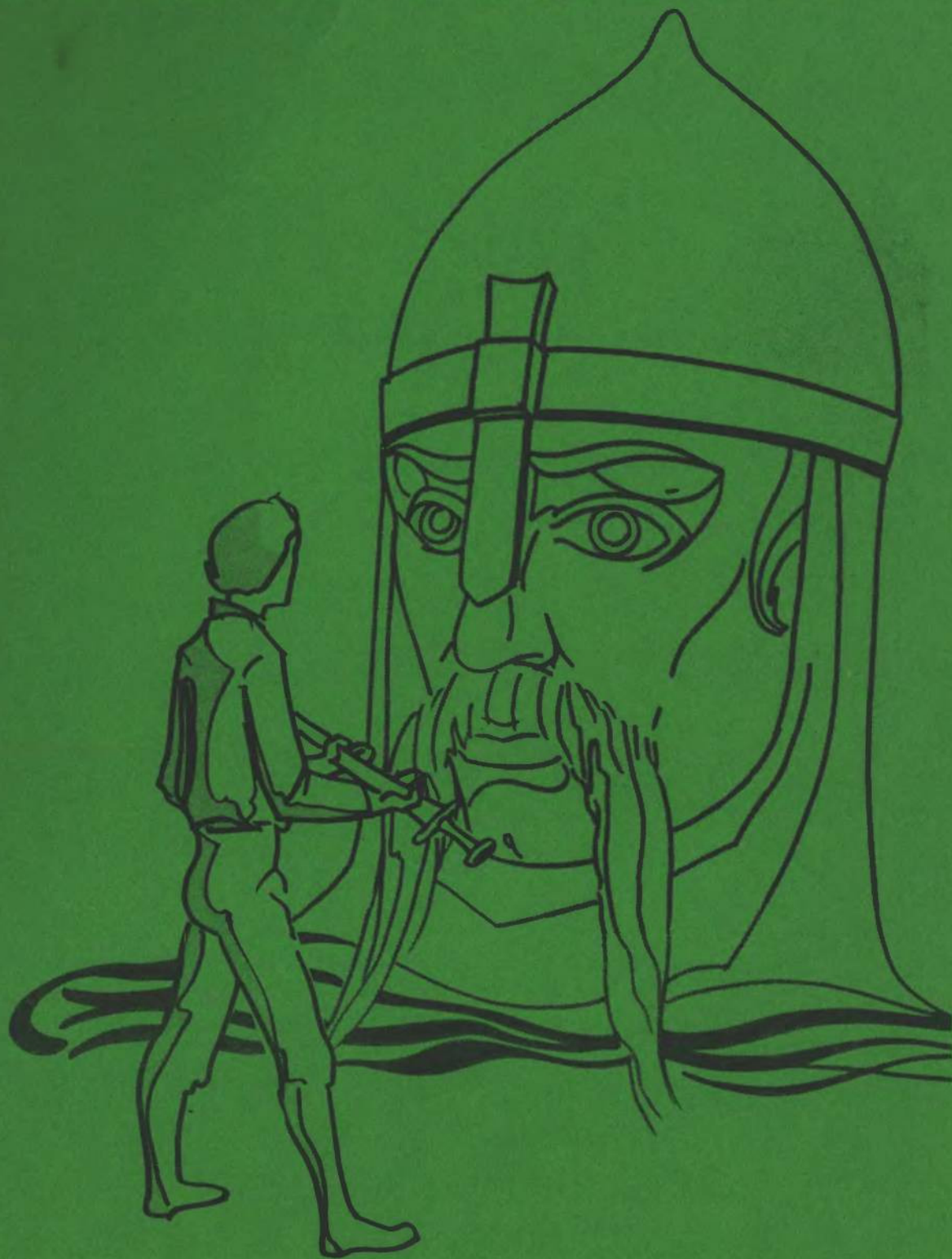

АНАБАЗИС

НАВАССИС

НАЦІОНАЛІЗМ — ЦЕ ВЕЛЕТЕНСЬКА І НЕПОБОРНА СИЛА, ЯКА ЯСКРАВО ПОЧАЛА ПРОЯВЛЯТИСЯ В ХІХ ВІКУ. ПІД ЇЙ МОГУТНІМ НАТИСКОМ ЛАМАЮТЬСЯ НЕПЕРЕМОЖНІ, ЗДАЄТЬСЯ, КАЙДАНИ, РОЗПАДАЮТЬСЯ ВЕЛИКІ ІМПЕРІЇ І З'ЯВЛЯЮТЬСЯ ДО ІСТОРИЧНОГО ЖИТТЯ НОВІ НАРОДИ. НАЦІОНАЛІЗМ ЄДНАЄ, КООРДИНУЄ СИЛИ, ЖЕНЕ ДО БОРОТЬБИ, ЗАПАЛЮЄ ФАНАТИЗМОМ ПОНЕВОЛЕНІ НАЦІЇ В ЇХ БОРОТЬБІ ЗА СВОБОДУ.

ЯК НЕ МОЖНА СПИНИТИ РІЧКУ, ЩО ЗЛАМАВШИ КРИГУ НАВЕСНІ БУРХЛИВО НЕСЕТЬСЯ ДО МОРЯ, ТАК НЕ МОЖНА СПИНИТИ НАЦІЇ, ЩО ЛАМАЄ СВОЇ КАЙДАНИ, ПРОКИНУВШИСЬ ДО ЖИТТЯ.

Всю кореспонденцію (лист, чек, пакунок) просимо адресувати на :

VALENTYN MOROZ ANABASIS
23 Armadale Ave.
Toronto, Ont.
M6S 3W7
Canada
Tel.: 416-767-6862

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ

ПЕРЕДПЛАТА на рік 1982

ANABASIS

23 Armadale Ave,
Toronto, Ont.
M6S 3W7, Canada

АМЕРІКА \$3. амер. дол.

КАНАДА \$6. кан. дол.

всі інші країни:

ЗВІЧАЙНЮ ПОШТОЮ амер. дол.

ЛЕТУНСЬКОЮ ПОШТОЮ 17. амер. дол.

(Просимо надсилати грошові перекази на американські гроші — їх можна набути на пошті).

Ім'я і прізвище _____

адреса _____

_____

_____

SUBSCRIPTION FOR 1982

ANABASIS

23 Armadale Ave.
Toronto, Ont.
M6S 3W7, Canada

UNITED STATES \$13.00

CANADA \$16.00 (Canadian)

all others:

BY BOAT \$13.00 (American)

AIR MAIL \$17.00 (American)

(money orders made out in American funds may be purchased at the post office)

NAME: _____

ADDRESS: _____

_____

_____

_____

АНАБАЗИС

*«Шукайте військових злочинців в Афганістані, а не в Канаді!» Stop soviet infiltration in western courts!» — так було написано на плякатах маніфестацій, що відбулися у Торонті 29-го травня. Вона була протестом проти спроб почати в Канаді суди над Українцями — такі самі, якими тепер «славна» Америка.
(Матеріяли на цю тему — стор.12)*

ч. 2 (9) 1982

РІК III.

КВІТЕНЬ — ЧЕРВЕНЬ

diasporiana.org.ua

ТОРОНТО

АНАБАЗИС

A N A B A S I S

Ukrainian Magazine

TORONTO, CANADA

Price 3-50 dol.

Виходить чотири рази на рік

QUARTERLY

Editor in chief

VALENTYN MOROZ

Publisher — VALENTYN MOROZ

Редакційна колегія

**ВІРА МОРОЗ
ЗОР'ЯНА БЕССЕР
МАРТА ДИЧОК
ТАНЯ ДИЧОК
ІВАН КУЗЬО
ВОЛОДИМИР МОХУН
СТЕПАН ГОРЛАЧ
ЛЮБОМИР ХАБУРСЬКИЙ**

Обгортка — АНАТОЛІЙ КОЛОМИЄЦЬ

Підписані статті висловлюють точку зору автора, а не редакції.

Надіслані рукописи не повертаються.

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та виправляти мову.

The opinions expressed in the signed articles belong to the authors, and are not necessarily shared by the editorial staff.

Всі права застережені.

Copyright

Передруки дозволені за поданням джерела.

СИМОНЕНКО — ЛЮДИНА Й ЛЕГЕНДА

В час, коли Симоненко починав писати, слово «легенда» на сторінках совітських видань зустрічалося дуже часто. Як і слово «мир». І було так само скомпрометоване, як і слово «мир». (Коли б хтось в Україні хотів когось висміяти, то досить назвати його **борцем за мир**).

Усім чіпляли «легенду». Що більше бюрократизувалась система і ставала нуднішою, то більше знаходили в ній фальшивої «легендарності».

Симоненко був дуже скромною людиною, і мав органічну відразу до спекуляції на слові «легенда». Але саме йому судилося стати легендою! Уже в перші роковини його смерті коло його могили стояло **покоління**, що ховало його як Учителя, як Пророка.

Він умер молодим, у неповні 29 років. Як Байрон. Або як Христос... Був загадковим і неподібним ні до кого. Ліна Костенко, Драч, Вінграновський теж були оригінальними, збудованими з неповторності. Але все ж вони були в **одній течії**. Симоненко ж стоїть зовсім окремо. І не лише тому, що рано вмер, і смерть ця наклала на його постать серпанок містичності.

В чім його сила? В «чистій» поезії? Мабуть ні. Іван Дзюба в одній із статей писав, що як поет Симоненко «лише формувався». Були більш сформовані від нього, з краще «настроєною» музою. Модерніст? — Ні, він не був модерністом (це нас захоплювало тоді. Після десятиріч офіційної нудоти ми дуже зголодніли за чимось більш «збиточним», і не дивно, що навіть сам заголовок Драчевої поеми — «Ніж у Сонці» — викликав у нас захоплення). Симоненко був дуже традиційним, дуже «полтавським», і не захопився модернізмом. Але в нього було **Щось**. Як у Есембаєва — геніального танцюриста з Кавказу, Чеченця. Ми (що танцювали в студентських ансамблях) ходили на його концерти, щоб побачити **техніку**. Але техніки в його танцях не було! Це було **Щось** вище техніки. Він танцював душею. Це **Щось** — непоясниме і невловиме — мав і Симоненко. Це піднесло його над усіма до рівня символу.

Він як Христос: прийшов лише щоб **збудити**, не затримавшись довго на цьому світі. Але його не розпінали, як інших, він умер «тихо». Може він мав місію Івана Предтечі? Але кого брав він за царя іудейського? Це була не індивідуальність — то було покоління: Дух, що мав зібрати докупі мертві кости й оживити їх, як у видінні ізраїльського пророка.

З чого починався Симоненко? Я б сказав — із здатності до болю, із вміння дивуватися. У післясталінську епоху найпотрібнішою була **людина без шкіри**. Вважається, що страх робить людину боягузом. Не обов'язково. У першу чергу страх робить людину **грубошкірою**. То було ціле покоління, абсолютно не чутливе до будь-

якої соціальної чи етичної аномалії. Ці люди творили найбільше зла. Не тому що були садистами. Ними керувало бажання вижити, оминати Сибір. І заради цього вони були готові робити що накажуть; сумління було заховане підтовстим льодом страху.

Щоб вийти з цієї замороженості до нормальних людських пропорцій, необхідна була чутливість. З цього й починався Симоненко. «Секрет Симоненка» — це **невбите серце**. Українці зберегли цього «капіталу» найбільше. Світ знає Україну як bread basket of Europe, як скриню мінеральних ресурсів; але ніхто ще не зачепив цю тему: незважаючи на найстрашнішу в історії аномалію сталінщини, Українець зберіг свій етичний світ. Симоненко в цьому — дуже типовий приклад. Його, як і мільйони його українських ровесників (що не висловили себе у віршах), не змогли стандартизувати, заповнити голову принесеною схемою. Їм казали, що вірець дитини — Павлик Морозов, який доніс на свого батька. Але вони зберегли моральний кодекс, успадкований від споконвічного, скорододинівського українства. **Віра в серце** — ця тема є постійною в Симоненка. Світ серця ніколи не буде контрольованим:

Буде мабуть повік кустарно
оброблятися нива оця.

Там пускати машини марно,
де працюють людські серця.

Це була головна зброя Симоненка проти совітизації й русифікації: не теорія (він вийшов із школи, знаючи лише марксистську), а **невбите серце** — сума винесених з українського села правд. Так, він уважав себе за комуніста на порозі життєвого шляху — бо це була єдина доктрина, не закрита для нього. Але, жартом кажучи, це був «комунізм з людським обличчям». Те, що Симоненко приймав за комунізм, було надто живим, щоб уміститися у комуністичну систему. В його «Думі про щастя» доярка вирисовується ніби в стилі звичайного соцреалізму, — але це тільки іронічна містифікація, щоб нагадати: в космос не летять не ракети, а «пружні цівки молока». У щасливої доярки «руки й ноги вночі гудуть». Вірш про бабу Онисю — вона мала трьох синів, і всі три загинули на війні... «На кожній її волосині морозом тріщить зима». Скільки б не була наївною людиною, скільки б не вірила вона в офіційну доктрину — все одно з таким **голим серцем**, чутливим до чужого болю, вона обов'язково приходила до бунту проти офіційного фальшу.

Але яку роль він сам грав у цій системі? Тут починався сором і моральні муки...

У щоденнику Симоненко нарікає, що «навчився

мовчати і бути обережним, коли слід кричати. І найстрашніше — навчився бути нещирим. Брехня — мабуть моя професія». Так, у того, хто працював у совітській газеті, брехня мусила бути професією... Тому, хто живе у нікчемному світі і сам є частиною нікчемності, буває легше. Але якщо людина помічає нікчемність і відчуває оточення як багно... Тоді починається самотність... Ця тема звучить у щоденнику Симоненка. Кругом «флюгери» і «користолюбці» — жодного правдивого друга. І він починає писати щоденник, щоб мати друга. Навіть дружина дорікає Василеві, що він «забагато думає про себе», а інших «має за ніщо». Але це не гординя. І Христові фарисеї приписували гординю. Справа тут у високій вимогливості до людей і до себе.

«Що може бути доброго з Назарету?» — сказали у столиці, в Єрусалимі, коли прийшла звістка, що народився Месія. Але то типове: прихід генія з Назарету, з провінції. В центрах завжди знаходяться однодумці, і енергія спрямовується у русло спілкування. У провінційних Черкасах єдиним варіантом була самотність, — вона давала можливість громадити ресурси для творчого вибуху.

Але вибух можливий уже тоді, як нема страху, і людиною керує щось інше: здатність до чутливості. З цього моменту починається гнів людини, яка довго вірила, а потім побачила, що її ошукали. **Вкрадена віра** — постійна тема у Симоненка. Ми, молоді з Західної України, не мали цієї потреби вибуху. У наших умовах віра в московську систему вважалася смішною. Але у «східняків» було інакше, і це дало феномен **розстріляних ілюзій**. Так називається один з віршів Симоненка.

Гранітніobelіски, як медузи
повзли, повзли і вибилися з сил.
На цвинтарі розстріляних ілюзій
уже немає місця для могил.

Мільярди вір зариті у чорнозем,
мільярди щастя — розвіяні у прах...
Душа горить, палає лютий розум,
і ненависть регоче на вітрах.

Ця ж тема обкрадення звучить у вірші «Злодій», перекладеному на багато мов. Дядька спіймали, коли він крав щось у колгоспі. Симоненка цікавить у першу чергу не проблема бідкування цього селянина (вона й заставила красти) і не проблема потенціального покарання. Його цікавить тема зневірення — загального і дивного за своїми розмірами. Дядько краде, бо крадуть усі. Але саме це й страшно для Симоненка: «дядькову віру вкрали»... Тема духового обкрадення є відкриттям Симоненка. Але це не просто скарга на несправедливість життя. Бо «кожного катюгу і тирана уже чекає зсувана петля». З цього — перший грім. Симоненко — то вже **передчуття землетрусу** в Україні. Це чується не лише в змісті, але й у «підземній музиці» його віршів.

* *

Так почався другий етап творчості Симоненка. Дуже характерна для цього етапу «Баляда про зайшлого чоловіка». Зайшлий чоловік оголосив, що зродить Месію, — лиш треба «чесних дівчат». І нібито їх ніколи не

знаходилося. Аж коли прибулий вмер, усі побачили, що він нікого не міг зачати... В цьому творі — вся історія комунізму. Обіцяється рай, але тоді, як люди будуть «достойними»; у людській недосконалості нібито вся затримка. Та наше покоління проголосило устами Симоненка: комуністична доктрина — то **імпотент**, який нічого не зродить, хоч би яких ідеальних людей мав до диспозиції.

Це було прозріння...

Але як боги вмирають, на їх місце мусять прийти нові. О, річ ясна, розчарування в комунізмі наплодило в Світах мільони істот без будь-якого Бога, тобто ідеалу. Але це не стосується феномену Симоненка. Як тільки був викинутий фальшивий ідол, почались пошуки нової Віри й Надії. Штучна кора злізла, і відкрились глибини.

Коли крізь розпач випнутьсь надії
і загудуть на вітрі степовим...

Український Пошук, звільнений від чужого, невластивого, відкрив стару степову дорогу, як полки Болбочана, що линули на Крим старим козацьким шляхом. І ми відчули: Надія є! Характерними були суперечки між нами й невірами, які казали: вийшла збірка Симоненка («Земне тяжіння»)? Ну й що? Це такий період: Хрущова скинули, а нові ще не зорієнтувались. Завтра знов буде те, що було, Проте ми чули: загорілося щось нове, і воно вже не згасне. Це будувало нашу громаду, збирало молекули для атомової реакції.

Таким як Симоненко було найважче: він мусив усе зробити сам. Створити нові критерії, і повірити в них. Перебороти сумніви і непевність себе. Вирватися із світу нікчемності. Але куди? Спочатку треба було створити обітовану землю, і тоді увійти в неї. Творило її покоління — нову українську Надію. Але найбільше створив він! Ми вже мали цей світ Надії на перших роковинах його смерті. І тому ідея **Симоненкового покоління** з'явилась цілком природно.

* * *

Якщо вкласти в одну формулу процес, який почався у СРСР з 1956 р., з 20-го з'їзду комуністичної партії (в принципі) і продовжується до сьогодні, охопивши і нову хвилю 60-х років, і «тихі» 70-і, і новий неспокій 80-х, що вже стукає в двері, то формулу цю довелось б назвати **Революція особистості**. Симоненко починав у світі, де є навіть приказка, що «Я — остання літера в алфавіті». Там треба було боротись за ідею, яка каже, що людина — це окремий всесвіт. Тому ідея неповторності і незамінності людського я часто звучить у Симоненка. Один з віршів так і називається: «Я».

Ми не безліч стандартних «я»,
а безліч всесвітів різних.

Діалог з Деспотом у цьому вірші без сумніву зачіпає тему Сталіна. «Лице рябе» — це натяк на сталінську повішаність, так старанно затаювану на газетних і портретних «парсунах».

З цього відродження індивідуалізму відроджувались і права нації, бо нація — то і є індивід у світовій гармонії, в сумі кількох тисяч великих і малих етносів, що

населяють землю.

Тут почався **третій етап** в еволюції Симоненкової постаті — **національне прозріння**. Він теж почався не з теорії. Симоненко напевно не читав ні Донцова, ні Сциборського, ані Бачинського, хібащо чув про них. Націоналізм Симоненка почався із звичайного життєлюбства, з людяности — простої і щирої. Перед нами — не Єремія з вогняними очима; це скромна людина з сумнівами і непевністю себе, часом аж занадто болючою. «Часто сумніви нищать будь-яку впевненість у своїй мужності. Я не знаю, як триматимуся, коли посипляться на мою голову справжні випробування» (з щоденника). Але життєлюбство збудоване з більш твердого граніту, ніж будь-яка декларативність. Воно у Симоненка непідробне й велике.

Ти знаєш, що ти — людина?
ти знаєш про те чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
мука твоя — єдина,
очі твої одні.

Сьогодні усе для тебе —
озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
кохати спішити треба —
гляди ж не проспи!

Те, в чому живемо — неповторне і незамінне. Звідси — велика закоханість у життя. «Найбільше люблю життя» (з щоденника). Але якраз це неминуче веде до нації. Бо коли «кращого сонця ніде нема», коли моє буття є неповторним і незамінним; якщо цей світ, у який поет «загруз по серце», є любимим конкретно і реально, то він мусить бути світом українським. Бо всяка взаємозамінність предмету любові означає «технізацію» і втрату самого феномену любови. Україна неповторна і незамінна так само, як і особистість. Якщо хочеш бути живим **духово** — мусиш жити Україною. В іншому світі будеш все одно чужим. Тому Симоненко вибирає «ниву батьківську» — не з патетичного обов'язку, а з ... практичного: «бо кращий урожай ніде мене не жде». Успіхи в чужому світі можуть бути лише утилітарні; а духовна креативність можлива лише у своєму, українському світі.

Так творчість Симоненка є незборимим доказом: правдива людяність може існувати лише в парі з нацією. Любити «цілий світ» (не маючи нації як бази) — значить не любити нікого; космополітизм має шкляні, холодні очі.

З цього моменту Симоненко відчув потребу свідомого націоналізму.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕВ

Бубнявляють думки, проростають словами,
Їх пагіння брилять у завихренні днів.
Цілий тиждень ходжу і живу між левами,
Недаремно і місто називається Львів.

Є міста ренегати, є просто байстрюка,
Є леви, що мурликають, ніби коти,
Божевільно безглуздо облизують грати,
Ще й пишаються з власної сліпоти.

Але думати про них я сьогодні не хочу,
Бо мені трішечки повезло:
Я побачив у Львові Шашкевича очі,
Кривоносів плечі, Франкове чоло.

Сивий Львове! Столице моєї мрії,
Епіцентре моїх радощів і надій,
Вибухає душа, я тебе розумію,
Але, Львове, хоч трішки мене зрозумій.

Я до тебе прийшов із захопленням сина
Від степів, де Славути легенду снує,
Щоби серце твоє одчайдушне левине
Краплю сили вдихнуло у серце моє.

«Епіцентр радощів і надій» для Симоненка від сьогодні в націоналізмі, у місті, яке так ніколи й не прийняло «інтернаціоналу».

Вірш цей був результатом поїздки Симоненка до Львова у (здається) 1962-му році. З того часу поезія Симоненка стає правдивим Гимном нації. «Хай мовчать Америки й Росії, коли я з Тобою говорю», — каже Симоненко, звертаючись до України. Це була формула українського відродження, однаково необхідна як протиасиміляційна «вакцина» і в Україні, і в діаспорі. «Україно, ти моя молитва» — це було відродження ідеї первинності нації в єрархії вартостів. Йому пхали як першу вартість, як молитву зовсім інше: комунізм. Менш примітивні казали, що вершиною вартостів має бути «прогрес», «гуманізм» — але він переступив це і взяв за молитву феномен нації, як втілення усіх вартостів і простір для їх компонування.

Світ чудовий, як є Україна; іншого світу не приймаю. Симоненко сформував це наше кредо. Ми вже були з ним на перших роковинах смерті, і висловив його за всіх Вінграновський, звертаючись до Симоненка: «всі ми прийдемо до Тебе, тільки Україна хай не йде». Згоджуємось на минушість усього в світі, крім України і Бога.

У Симоненка це не лише бажання, але й тверда віра у незнищимість України:

Народ мій є, народ мій завжди буде,
ніхто не перекреслить мій народ!

Апогеєм концепції є загальновідомі «Лебеді материнства», перетворені на пісню. «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину». Дуже символічно, що ця тверда постулятивність незамінності нації виростає з колискової пісні — найніжнішого і найлюдянішого витвору людської культури. В тому й цінність творчости Симоненка, що він як ніхто показав, що дерево нації й націоналізму виростає на стовбурі найвищої людяности. Симоненко дав нам також гімн національних революцій — «Курдському братові».

Ізоляють гори, кровію політи,
підбиті зорі падають униз,
в пахкі долини, зранені і зриті
вдирається голодний шовінізм.

О Курде, бережи свої набой,
але життя убивців не щади!
На байстрюків свавілля і розбою
кривавим смерчем, бурею впади!

Не заколисуй ненависти силу.
Тоді привітність візьмеш за девіз,
як упаде в роззявлену могилу
останній на планеті шовінізм.

Жодний визвольний рух не має такої «пісні пісень». Ми мусили б давно бачити його в ролі Гімну на світових форумах. Але, на наш сором, ми навіть самі не дуже помітили цю перлину, не кажучи вже про те, щоб показати світові.

Мабуть, не остання причина популярності Симоненка в діаспорі полягає в тому, що він писав і... про нас! Візьмімо оцей короткий вірш: «Торжествують: Він не помилявся, не змочив ні разу підшов, проти вітру жоден раз не пхався... Але ж він нікуди і не йшов!» Можливо, вірш цей більше стосується Українців в діаспорі, ніж в Україні... Як часто ми хотіли б мати людей абсолютно бездіяльних і непродуктивних, які нікуди ніколи не йшли — аби тільки не було так званої «контроверсійности»...

* * *

І нарешті: про яку Україну писав Симоненко? Питання не зайве. Бо на виступі Симоненка в Черкасах старий комуніст саме так і запитав: А про це Україну Ви говорите? На це Симоненко відповів:

«У мене Україна одна. Якщо хтось знає іншу — нехай скаже».

«ПІСНЯ УКРАЇНИ»

передається на хвилях 1250 від пон. до п'ятниці від 7.30 веч., в суб. і неділю — від 4.30 до 5.30 по пол.

P. O. BOX 1, Ltd. «Y»

Toronto, Ontario, M6R 3A4

Диктори: Борис Дніпровий, Вікторія Наумчук
Ларія Резчинська, Оленка Глібович і Степан Горлач

Коментатор — Проф. Валентин Мороз

керівник прогсами — ПРОКІП НАУМЧУК

Телефони: 536-4262; 536-4051; або 536-8776

Дуже цікаво, що и тут з одного американського міста мені писали: А чиварто робити вечір Симоненка? Він любив Україну, але... комуністичну. Абсолютно різні люди: один супер-комуніст, другий супер-націоналіст. Але підійшли до Симоненка однаково. Де причина? Перша — вона обидва застарілі. По-друге, обидва уявляють собі лише партійну Україну, як продовження своєї партії. «Якщо не така Україна, як я хочу, то не треба». Звичайно, поділ Українців на партії — річ природна, так було і буде. Але Україну будемо мати лише тоді, як зрозуміємо: партія мусить бути в кишені, то справа приватна. А Україна — високо в небі, як сонце. Пхати партію на той найвищий трон, де має бути Україна — значить руйнувати націю; жодні фрази, хай і «націоналістичні», не заглядять цей гріх.

Україна є одна; вона там, на сході. Це — нова реальність. До смаку вона нам чи ні, але іншої нема. Ми можемо допомогти їй і бути частиною неї лише тоді, як вивчимо її і встановимо діалог з нею. Жодні рецепти з 40-го року не допоможуть; їх можна виробити лише після студювання нової реальності, що зветься сучасною Україною.

Власне, у тому сенс цієї статті про Симоненка: він можливо найкращий «код» для відкриття сучасної України, для розуміння її духу, ритму і потенцій.

І на безкінечні наші дискусії: «яка Україна?» — маємо відповідь Симоненка: Україна одна, і не маємо права проминяти її на жодну секту.

У К Р А І Н С Ь К А І М П О Р Т О В А
Ф І Р М А

FIRCHUK'S TEXTILES Parcels to Europe

610 Queen St. West, Toronto, Ont., Tel. 364-5036

293 Ottawa St. N., Hamilton, Ont., Tel. 549-2005

ВИСИЛАЄМО ПАЧКИ В УКРАЇНУ
І ДО ІНШИХ КРАЇН ЄВРОПИ

Маємо великий вибір різного роду
товарів і готових убрань
різних розмірів,
а також
хустки, різні матеріяли, нитки ДМЦ,
полотна до вишивання.

NEW WINE IN AN OLD BARREL

Several things came to mind when I was considering what to write about for this issue of «Anabasis». For example, last month the Toronto Board of Education passed a bill which will include the Ukrainian language as a normal subject in the official school day. A few weeks later we demonstrated outside City Hall in Toronto against the attempted implementation of «war criminal» trials in Canada. A week after that, we organised an anti-anti-nuclear demonstration in response to the so-called «March for Peace» at Queen's Park, Ontario's Provincial Parliament.

And so it goes. There is always something important happening, something that is worth writing about.

My mind was made up for me, however, by my sudden acquaintance with the students from Poland, and I have to decide to write about them.

Over the past few months young Ukrainians from Poland have been sporadically arriving in Toronto. Most of them have been sponsored by either Ukrainian organisations or private families. Many are still sitting in an internment camp in Austria waiting for someone to sponsor them.

I first met some of the students by accident — at a banquet celebrating the proclamation of Ukraine's independence on January 22, 1918. They looked confused. I asked the usual thing — whether there was anything I could do for them. We began chatting about this and that, during which time I noticed two things: a) this was the first non-pointless discussion I had had in a long time and b) we need these people perhaps more than they need us. Why? Because they have brought a new, fresher atmosphere into Toronto which many people have not yet noticed, and which certain people have already noticed and do not like. At the banquet, for example, one student said «I don't understand. How can we celebrate something we don't have?» These and similar words have made things increasingly more difficult for certain immigrants who have yet to learn that «one does not speak one's mind if one wants an easy time in emigre life». The problem is that the reason they came here at all was to finally speak their minds — «to taste freedom», as one student put it.

Another problem is that the students from Poland have their own conceptions of what being a Ukrainian means. In Poland it was «Us against the world», here they see it is «Me against my neighbour», which they find difficult to understand. In fact, they are in a state of «emigre shock», which cannot be explained away as merely the result of a change in situation. After all, their transition from Poland to Austria was no doubt more traumatic, it being their first step in the free world. But few people suffered

«emigre shock» in Austria. Therefore, the problem lies in the atmosphere here.

But what exactly has caused their «shock»? Basically, an utter lack of interest here in anything beyond the parish boundaries, even in new Ukrainian immigrants from a communist country. Apart from invitations to the occasional banquet and «informative meeting» the students from Poland seem simply not to exist in Toronto. There is, for example, a man recently arrived in Toronto, not from Poland, but from Roumania. He crossed the Danube River on an old door to Yugoslavia — to freedom, whilst the Roumanian border patrol tried to shoot him down. The Danube at that point is four kilometres wide and it took him two and a half hours to cross to the other side, and he cannot even swim. Since he has been in Toronto no one has shown the slightest interest in his story.

During a conversation with a student from Lodz, who has been in Toronto for six months, I asked whether a press conference or at least a panel had been organised for the new immigrants to talk about the Ukrainian situation in Poland today and give their suggestions as to how people here could best improve that situation. That person replied «No one asks me anything except «was it very bad in Poland?» and «your mother must be so worried about you». That person expected Ukrainians in the West to bombard him with questions about Ukrainian life in Poland, about Lemkivschyna, about Ukraine itself, with whom they are in closer contact than we are here.

Instead he spends all his energy on keeping out of the clutches of certain political groups who think that a beer and a chance to play a trumpet in their band is enough to guarantee his allegiance to them for life. When he says that he is not used to being anything except a Ukrainian they lose interest in him and automatically attach the word «defective» across his forehead.

If this is a taste of what is to come when Ukraine finally opens its borders to the free world then our prospects look decidedly gloomy. There are fifty million people in Ukraine who just want to be Ukrainian and are not interested in joining any half-extinct political groups. Will they also be considered «defective» by our emigre circles who even now dream of becoming super-leaders in a new, independent Ukraine?

Whatever the situation, the new people from Eastern Europe will change the face of our diaspora, simply because this is a decade of change through which our diaspora cannot pass unaltered. There will no doubt be attempts on all sides to obstruct these changes, but they will inevitably take place. Frankly,

the new immigrants are a «warning signal». We want them to adapt to us when we should be trying to adapt to them, so that tomorrow it will be easier to adapt to Ukraine.

The new immigrants from Poland need our practical help, how to secure a place in university, how to find employment and so on. But they do not need teaching what a Ukrainian should do and think. They can teach us more concerning that, proof of which is

the atmosphere created while conversing with them.

At the moment, however, their atmosphere brought from Europe, and our atmosphere here do not seem to harmonise. The question then arises — with what does our emigre atmosphere harmonise? If not even with the new immigrants from Poland, Roumania, and Czechoslovakia, then how will it harmonise with the atmosphere in Ukraine? Which is a question well worth thinking about.

ПОЕЗІЯ

КАРЛО СОБЕНКО

«СИНИ ЖИТТЯ І ВЕСНИ ЯК СРІБНІ КРАПЕЛЬКИ РОСИ»

Пам'ятайте, сини,
що Ви образ
подібний до природи,
і що у Вас існує
твердість каменя,
ніжність роси,
і сила моря.
Цей світ —
не ваша зупинка.
Природа вся
для душі,
вона лиш існує
для виховання душі,
не має іншої цілі.
Природа є тут
для того, щоб душа
мала знання, і з ним
могла б звільнитись
аж до свого: «здійснення».
Пам'ятаймо це все,
і навчимося читати.
Читаймо і навчаймо:
— «Твої сини,
не твої сини,
вони сини життя,
бажаючи від себе самоті,
не приходять від тебе,
але через тебе
і хоч були з тобою,
не належать.
Можеш дати їм
твою любов,
але не твої думки, бо
вони мають свої

власні думки».
Знайте! Уважайте!
«Що життя не йде назад,
ні затримується
у вчорашньому».
Працюймо! Вивчаймо!
За свободу!
За любов!
За знання!
«За духову рівновагу
між серцем і головою!»

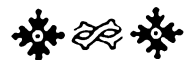
ДЛЯ РОЗДУМУВАННЯ

Я спав
і снів,
що життя
було веселе.
Збудився
і побачив,
що життя
було службою,
служив,
безкорисно,
і побачив,
що служба
була веселістю.
І вже...
пробуджений,
почав відчувати.
І відчую, в серці:
— «Що сильне
є світло єдності
в любові,
що може
освітлювати
всесвіт».
І в цім
відчутті,
почав слухати
в душі.
І слухаю
гарні лагідні
Матірні слова,
що кажуть:
«допоможи
собі й іншим
що я тобі
допоможу».

Раптом...
на небесах
засвітилося,
загриміло,
загомоніло.
Я заснув
глибоким сном,
і снів:
Про якогось чарівного
молодого хлопця
з ясним сяйвом.
Він показує мені,
одну країну
відновлену, вільну,
з великими
розцвілими надіями...
А над нею
на небесах блищать
золоті літери,
і один рік,
що пояснює початок,
цей рік був 1992.

.....
Це Україна!!!

Бс. Айрес — 11 — 1975

Щоб досліджувати сенс життя,
вимагається заручитися
з життям самим.
Цей світ, — для подружжя —
світ гартування в любові,
житті, волі і перемозі.
Перемагають тільки ті,
що вміють перетоплюватись
у сяйво любови.
Любов — це є сонце життя,
де дозріває у тиші
перла душевна сім'ї,
у шлюбної пари в чистоті!
Працюйте; Вивчайте;
Будуйтеся; Згоряйте!
Для вічного життя на небесах.
І майте на увазі ці рядки,
для пізнання самого себе:
— Чоловік найвище творіння;
жінка найвища з ідеалів.
Бог створив для чоловіка трон;
для жінки вівтар.
Трон підносить;
вівтар освячує.
Чоловік це мозок, жінка — серце.
Мозок витворює світло,
а серце — кохання.
Світло запліднює; кохання воскрешає.
Чоловік сильний рацією.
Жінка непереможна сльозами.
Рація переконує;
сльози зворушують.
Чоловік здібний до кожного геройства;
жінка до мучеництва.
Геройство облагороджує;
мучеництво підвищує.
Чоловік має вищість;
жінка перевагу.
Вищість означає силу;
превага виявляє правдивість.
Чоловік є генієм,
жінка ангелом.
Геній є незмірний,
ангел неозначальний.
Прагнення чоловіка — верховна слава.

Прагнення жінки — крайня достойність.
Достойність робить все божественне.
Слава творить все, що величне.
Чоловік — це кодекс;
жінка — євангелія.
Кодекс поправляє;
євангелія удосконалює.
Чоловік мислить;
жінка снить.
Мислити — це мати зародок у мозку;
снити — це мати на чолі авреолу.
Чоловік є океан;
жінка — озеро.
Океан має перлу, що прикрашає;
озеро — поезію, що осліплює.
Чоловік, це орел, що літає.
Жінка — соловейко, що співає.
Літати — це опановувати простір;
співати — завойовувати душу.
Чоловік є Храм;
жінка — Вівтар.
Перед Храмом ми відкриваємося;
перед Вівтарем вклякаємо.
Чоловік є жезл,
жінка є чаша.
Жезл має славу перемоги.
Чаша має святість, яка відроджує.
Чоловік над Вівтарем служить;
жінка в Храмі молиться.
Чоловік і жінка творять хрест,
коли Храм і Вівтар знаходяться.
Чоловік є фігове дерево,
жінка — вінок червоних сім рож.
Чоловік і жінка витворюють зародок
сім'ї майбутнього Дерева Життя.
Хрест є магічний ключ,
а вінок рож — натхнення.
Ключ і натхнення
відмикають внутрішні двері
до сімох церков,
які нас підвищують і освячують.
Отож: Чоловік є приміщений там,
де край землі;
жінка — де починається небо.

13 — 3 — 1982

Читайте в наступному числі нову статтю

Валентина Мороза

«СОН РЯБОЇ КОБИЛИ»

КОМІТЕТ ПРОТИ ВЖИВАННЯ СОВІТСЬКИХ СВІДЧЕНЬ У ЗАХІДНИХ СУДАХ

КОМУНІКАТ

Метою створення Комітету проти вживання совітських свідчень у західних судах (Торонто) є певні обставини, що сформувалися на протязі останніх років.

Совітська система відчуває на собі все зростаючий тиск світової опінії. Боротьба за звільнення совітських політв'язнів, а останнім часом — протести проти совітських злочинів в Афганістані й Польщі є постійною темою ч. 1 у світових новинах. Тому Москва шукає способів відвернути увагу світу від власних злочинів і спрямувати «світову злість» на інші об'єкти. Одним із таких способів є тема «war criminals» із II світової війни, судів над якими постійно домагається Москва. В Америці ці суди вже відбуваються.

Звичайно, кожен злочин є злочином, і справедливість вимагає його покарати. Але яких злочинців треба розшукувати в першу чергу? Хто небезпечніший: той, хто вчинив злочин 50 літ тому — чи той, хто робить злочин **тепер**? Тому останні суди над «war criminals» в Америці викликали здивування всього світу. Америка витратила кілька десятків мільйонів доларів на судові процеси над старими людьми, з приводу подій майже 50-річної давности. В той же час американський суд і поліція досі не може знайти злочинців, які вбили кілька десятків дітей в Атланти. Америка задихається від злочинності; щоб спинити її, не вистарчає ні коштів, ні відповідного персоналу. Як же знаходить Америка можливості витратити кошти і людську енергію на розслідування справ майже 50-річної давности, які відбувалися аж на другому кінці світу?

Об'єктом цих розшуків є 70-річні люди, які живуть по 30-35 років в Америці і за цей раз жодного разу не були в поліційному рекорді; тобто жодної небезпеки для американських інтересів вони не становлять, і їх вина чи невинність є давно проблемою **теоретично-історичною**. Судити їх — то те саме, що влаштувати суд над тим, хто спалив Жанну д'Арк у 15 ст. І в той самий час по вулицях американських міст ходять злочинці, які вбивали дітей учора і завтра знову уб'ють чийсь дитину в Атланти. В Афганістані совітські гелікоптери палять вогнем жінок і дітей; там уживається хемічна зброя. Цілий світ бачив на телевізії, як били жінок-маніфестантів у Польщі. Чому ж ніхто не створює комісію для розшуку тих «war criminals», які **тепер** (а не 50 років тому) чинять злочини в Афганістані?

Щось тут не так.

Все це легко зрозуміти, коли взяти до уваги, що практично всі докази вини «war criminals» походять з Совітського Союзу.

Фактично Совітський Союз інспірував кампанію проти «war criminals», використовуючи ті групи на Заході, які він може контролювати або диригувати ними.

Прийняття совітських доказів у західних судах повело б за собою катастрофальні наслідки, можливо такі ж страшні, як совітська атомово бомба. Москва завжди фальшувала необхідну їй кількість «доказів» і «свідків». Усім відома справа Литовця Кудирки, який втік з совітського корабля на американський і попросив політичного притулку. Совітська сторона відразу ж заявила, що він «украє гроші». Наївні Американці віддали Кудирку на совітський корабель. Потім вияснилося, що Кудирка жодних грошей не крає; це закінчилося скандалом світового розміру, в результаті якого Кудирку випустили з тюрми на Захід, а капітан американського корабля був вигнаний з праці. Подібних випадків (менш відомих) були тисячі й тисячі.

Характерно, що совітська сторона відмовилась давати своїх свідків на попереднє переслухання в американських установах; також вона відмовилась дати для американської експертизи знимки на суді Дем'янюка у Клівленді. Останнім часом Москва хоче поширити суди типу Дем'янюкового з Америки на Канаду. Вимога цих судів висувається нібито певними канадськими групами, але фактично ініціатива походить з Москви. Це добре довів лист працівника совітської амбасад, надрукований у «Globe and Mail» 28-го квітня, де совітська амбасада виявляє готовність дати для канадського суду готовий список «war criminals». Знаємо вже деякі прізвища з цього списку. У совітському розумінні «воєнним злочинцем» є член Онтарійського парламенту Юрій Шимко — так його називала совітська газета «News from Ukraine».

Також кілька разів совітська сторона (і канадська комуністична газета «Tribune») називала «воєнним злочинцем» Валентина Мороза, колишнього українського політв'язня, заявляючи, що він «коляборював з фашистами і вбивав совітських патріотів». Досить сказати, що Морозові у 1944 році було 8 років, а Шимкові ще менше.

Серед «war criminals» у совітському списку числиться також і Дмитро Куп'як, шанований всією українською громадою Торонта, який був у 40-і роки вояком УПА і зі зброєю в руках боровся проти російської окупації України, так само як **тепер** борються афганістанські партизани. Як бачимо, Москва хотіла б загальмувати можливості людей східноєвропейського (зокрема українського) походження, найбільш активних у визвольній боротьбі проти Московської імперії.

Тому заява міністра справедливості Канади п. Кретье, який сказав, що Канада буде не судити, а «видавати» осіб, звинувачених у «злочинах в час II-ї світової війни», є дивною і незрозумілою. Це ще гірше, ніж суди. Кожному ясно, що Москва дасть сфальшовані «докази» не проти тих, які вчинили злочин, а проти своїх політичних опонентів.

Крім того, роздмухування теми II-ї світової війни має ще один негативний аспект: воно сіє ненависть між етнічними групами Канади. Розшукування «war criminals», які поповнили злочини в Афганістані чи Польщі, згуртовує етнічні групи Канади. Але такі ж самі розшуки стосовно II-ї світової війни відразу ж загострюють стосунки між етнічними групами, наприклад між Жидами і Німцями (хоч 90% Німців у Канаді не бачили ні Гітлера, ні гітлеризму, а 90% Жидів у Канаді не були жертвою гітлеризму). Коли певні жидівські чинники в Америці пишуть про Поляків, Українців, Литовців, які служили в німецькій поліції, то Поляки, Українці, Литовці починають шукати матеріали про Жидів, які служили в КГБ і спричинились до масового знищення людей (наприклад, в Україні у 30-ті роки практично все керівництво КГБ складалося з Жидів).

Це і є план Москви: довести до розколу між етнічними групами в Канаді, до такої расової ворожнечі, яка майже зруйнувала Америку в 60-ті роки. Канадський закон забороняє сіяти ненависть між етнічними групами, і ми на ньому базуємося.

Наш Комітет засновується з метою не допустити використання совітських доказів і свідків у судовій системі Канади, а також спинити цю практику там, де вона є (наприклад в Америці). Ми вважаємо, що той, хто роздмухує справу «war criminals» з II-ї світової війни, одночасно ігноруючи справу теперішніх совітських злочинів у Польщі чи в Афганістані, сам поповнює злочин і допомагає (свідомо чи несвідомо) Москві в її постійних зусиллях ослаблення Заходу.

Першою акцією Комітету буде маніфестація 29-го травня ц.р. в Торонті під девізом: «Stop soviet infiltration in western courts!»

Всіх зацікавлених просимо зголошуватися на телефон ч. 767-1370, 767-6862.

По жертви на Фонд Комітету просимо висилати на адресу:

**Committee Against the Use of Soviet Evidence
IN Western Courts.
P. O. Box 271
Station «V», Toronto, Ont. [REDACTED]**

14-го травня 1982 р.

**Комітет проти вживання совітських
свідчень у західних судах (Торонто)**

**Голова
(В. Мороз)**

**Секретар
(С. Горlach)**

**Скарбник
(П. Гойсан)**

60 українських і канадських прапорів віяли над маніфестацією... Нас було кілька сотень — на наступній маніфестації в кінці року нас повинно бути кілька тисяч.

THE FOLLOWING LEAFLETS ARE FROM THE DEMONSTRATION ON MAY 29, 1982 IN TORONTO. (REDUCED)

RALLY - MAY 29 - CITY HALL! NO TRIALS OF "WAR CRIMINALS" IN CANADA!

ТОБІ ДОБРЕ В КАНАДІ? ТИ МАЄШ СПОКІЙ?
ТИ МАЄШ КАТІДЖ НА ВАСАГА-БІЧ?

Все не може раптом згоріти, як сухий листок на вогні. Богдан Козій теж мав усе це: і спокій, і флоридське сонце, іkonto в банку, і навіть готель в Маямі. Тепер все це розвіялось, як дим. Навіть якщо суд змінить свою ухвалу про депортацію Козія з Америки - все одно він зруйнований, бо витратив майже сто тисяч на адвокатів. Навіть якщо він виграв - він все одно програв, бо ніхто вже не направить йому нерви, зруйновані за три роки безперервних моральних катувань; ніхто не поверне йому витрачені кошти і ті престижні втрати, які принесла йому опінія "військового злочинця", роздухана судовою справою.

Але те що трапилось з Козієм - то ще не найгірший варіант. Осідач у Філадельфії був вигнаний з праці ще до суду, як і його дружина. Потім до шпиталю, де він лежав, увірвались мускулясті хлопці з Ліги оборони Жидів і відірвали від нього апаратуру, яка тримала його при житті. Після усіх цих тортурів Осідач помер.

Тепер що практику хочуть перенести до Канади. Вже від кількох літ певні групи в Канаді, інспіровані совітською амбасадю, домагаються судів над "вор криміналіз". Тиск на уряд у цьому напрямі постійно зростає, зокрема з боку Північно-Американського об'єднання жидівських студентів. Міністр справедливості п.Креттє і генеральний солісітор п.Каплан "заспокоїли" нас. Вони заявили, що Канада буде не судити, а видавати запідозрених у "військових злочинах" людей тим країнам, які цього вимагатимуть. Отже, готують нову репатріацію! Готують нові тортури для змучених 70-літніх людей, які втекли тридцять літ тому від людоловів з совітських репатріаційних комісій!

Не допустимо цього!

Москва розраховує на нашу приспаність і сліпоту. Дехто каже: нам добре в Канаді, нас ніхто не зачіпає. От як почнуть судити - тоді будемо щось робити. Це мудрість барана, який починає турбуватися вже тоді, коли до його горла приставляють ножа, але не турбується, коли ріжуть сусіда. Коли почнуться суди і створиться прецедент - буде вже пізно. Починаймо акцію тепер, доки ніхто не відриває нам кисисенові апарати від рота і доки ми ще можемо дихати в Канаді!

Не допустимо нової репатріації!

Москві потрібні не "вор криміналіз" 70-річного віку - вона готує диверсію проти українських позицій у вільному світі. Характерно, що у вирок Козія про нього самого сказано дуже мало; це був фактично суд над ОУН, а не над Козієм. У кількох місцях вироку сказано, що ОУН є антиамериканською організацією і Козій видаляється з Америки за те, що приховав своє членство в ОУН. Серед тих, кого совітська сторона називає "вор криміналіз"

є Юрій Шмиго, член Онтарійського парламенту, і Валентин Мороз, довголітній в'язень московських таборів. Досить сказати, що обидва були малими дітьми в час II-ї світової війни. Отже, Москва хоче загальмувати діяльність найбільш активних представників української громади. Навіть той, хто народився в Канаді, буде жертвою судів, інспірованих Москвою, якщо б вони почалися. Бо коли він виставить свою кандидатуру на професора університету, то реакція буде така: Українців ліпше не брати, це "написти", "бандитська напія".

Не даймо цій скрині відчинитися, бо як чорт вискочить з фляшки, то вже буде пізно.

Якщо хочеш, щоб Твій катідж завжди був твоїм, не їдь один раз на катідж-

*За півгодини до початку маніфестації... Останні роздуми:
як піде?*

Маніфестація почалась і закінчилась молитвою.

- в СУБОТУ 29 ТРАВНЯ! Перебори в цей день свою дрімоту для важливої справи: МАНІФЕСТАЦІЇ КОЛО СІТІ-ГОЛЛІ

Прийдіть туди о ТРЕТІЙ годині пополудні з українським прапором - будь-якого розміру, з будь-якого матеріалу.

Прийдіть туди з поясками:

STOP SOVIET INFILTRATION IN WESTERN COURTS!

ONE CANADA! DO NOT THRUST AMONGST US CONFLICTS FROM THE SECOND WORLD WAR!

У СЕРЕДУ, 26 ТРАВНЯ, в приміщенні Української Суспільної Служби 2445 Блор Захід, о год. 8 вечора відбудеться ГРОМАДСЬКЕ ВІЧЕ у справі підготовки маніфестації.

Просимо всіх!

КОМІТЕТ ПРОТИ ВЖИВАННЯ СОВІТСЬКИХ СВІДЧЕНЬ У ЗАХІДНИХ СУДАХ
/ТОРОНТО/

Голова
Валентин Мороз
ВАЛЕНТИН МОРОЗ

Секретар
Степан Горлач
СТЕПАН ГОРЛАЧ

Скарбник
Павло Тойсан
ПАВЛО ТОЙСАН

Контактувати на телефон ч. 767-1370
767-6862

Пожертви на фонд Комітету висилати на адресу:

COMMITTEE AGAINST THE USE OF SOVIET EVIDENCE
IN WESTERN COURTS
P.O. BOX 271
Station "W",
TORONTO, Ont.

RALLY-MAY 29-CITY HALL - 3.00 PM !

ONE CANADA ! NO TRIALS CONCERNING
WORLD WAR II IN CANADA !

GO BACK TO EUROPE WITH YOUR OLD
CONFLICTS AND DON'T SOW HATRED AMONGST US !

AN AFGHAN FREEDOM FIGHTER PRAYING BEFORE THE BATTLE.
IF HE COMES TO NEW YORK TOMORROW WILL WIESENTHAL AC-
CUSE HIM OF "KILLING JEWS" LIKE DMYTRO KUPIAK IN TORONTO?
YES, HE DID KILL JEWS BECAUSE IN THE SOVIET ARMY
WHICH HAS OCCUPIED AFGHANISTAN THERE ARE ALSO JEWS.

*****
FRANK WALUS, A POLISH IMMIGRANT, LIVED IN CHICAGO.
HE LED A PEACEFUL LIFE UNTIL THE DAY HIS NAME CAME
TO THE ATTENTION OF THE "FAMOUS NAZI-HUNTER"
SIMON WIESENTHAL. FORTUNATELY FOR WALUS HE HAD
\$100,000 WITH WHICH TO HIRE A LAWYER. FOR IT TOOK
ALMOST \$100,000 FOR WALUS TO PROVE THAT HE WAS NEVER
A "NAZI", NEVER A "WAR CRIMINAL", AND THAT HE HAD NO
CONNECTION WHATSOEVER WITH THE MURDER OF PEOPLE IN
POLAND DURING THE WAR.

WALUS' CASE ALONE SUFFICES TO PLACE A QUESTION
MARK ON, AND TO STOP, THE ACTIVITIES OF PEOPLE SUCH
AS SIMON WIESENTHAL.

Новоприбулі Українці з Польщі. Дехто з них уперше бачить український прапор!

Копина Стефан, Українець з Торонто, колишній боєць УПА, уже 25 літ прикований до цього крісла. Все ж він прибув на маніфестацію! Нехай задумуються ті здорові, що не прийшли... А також ті «горобці», що сиділи на лавках довкола, але до маніфестації стати боялись.

WIESENTHAL AND SIMILAR PEOPLE DO NOT NECESSARILY HAVE TO HAVE BAD INTENTIONS. BUT IT IS PRACTICALLY IMPOSSIBLE TO UNEARTH THE TRUTH IN THE MATTERS WHICH THEY ARE UNDERTAKING. THESE MATTERS ARE 50 YEARS OLD AND ALMOST ALL THE WITNESSES 80 OR 90 YEARS OLD. ARE THE INTELLECTUAL FACULTIES OF THESE OLD, OFTEN ILL PEOPLE STILL INTACT? DO THESE WITNESSES RELATE FACTS OR PERSONAL FANTASIES?

AND, AFTER ALL, WHO NEEDS ALL THE NOISE WHICH IS BEING CREATED AROUND THIS 50-YEAR-OLD SUBJECT? WHAT IS THE SENSE OF SPENDING MILLIONS OF DOLLARS IN BRINGING 70-YEAR-OLD PEOPLE TO TRIAL? FOR THE MOST PART THESE PEOPLE HAVE LIVED IN CANADA OR AMERICA FOR AT LEAST 30 YEARS DURING WHICH TIME THEY HAVE NEVER BEEN ON A POLICE RECORD. THUS, THEY POSE NO THREAT WHATSOEVER TO THE WEST. THEIR GUILT OR INNOCENCE HAS LONG SINCE BECOME A THEORETICAL AND HISTORICAL MATTER. TO TRY THEM IS THE SAME AS TRYING THOSE WHO BURNED JOAN OF ARC IN THE 15th CENTURY.

EXISTING

ONLY THE SOVIET UNION NEEDS THE NOISE AROUND "WAR CRIMINALS" TO DIVERT THE WORLD'S ATTENTION AWAY FROM SOVIET CRIMES IN AFGHANISTAN. WHICH CRIMES ARE MORE IMPORTANT? THOSE THAT WERE COMMITTED 50 YEARS AGO OR THOSE THAT ARE HAPPENING NOW?

PRACTICALLY ALL THE WITNESSES AND EVIDENCE IN THE TRIALS OF "WAR CRIMINALS" COME FROM THE SOVIET UNION. EVERYONE KNOWS THAT SOVIET TESTIMONIES AND EVIDENCE ARE FALSIFIED. CHARACTERISTICALLY, THE SOVIETS REFUSED TO ALLOW THEIR WITNESSES AND EVIDENCE TO BE SCREENED BY THE AMERICANS.

WHO WILL PAY FOR THE INVESTIGATIONS OF "WAR CRIMINALS"? IN AMERICA MILLIONS OF DOLLARS HAVE ALREADY BEEN CONSUMED BY THESE MATTERS.

THE PROBLEM OF "WAR CRIMINALS" IN CANADA IS INSPIRED BY FOREIGN POWERS. ONLY THE SOVIET EMBASSY AND THE NORTH AMERICAN JEWISH STUDENTS' NETWORK ARE DEMANDING THE TRIALS OF "WAR CRIMINALS" IN CANADA. WE KNOW THAT AT LEAST 90% OF JEWISH STUDENTS IN NORTH AMERICA RESIDE IN THE USA NOT IN CANADA. THE ADMINISTRATION OF THIS ORGANISATION IS ALSO IN THE USA AND NOT IN CANADA.

CANADIAN LAW PROHIBITS THE SPREADING OF HATRED BETWEEN ETHNIC GROUPS. THE SUBJECT OF "WAR CRIMINALS" FROM THE SECOND WORLD WAR SOWS HATRED BETWEEN THE ETHNIC GROUPS IN CANADA. JEWS SEARCH OUT POLES OR UKRAINIANS WHO SERVED IN THE GERMAN POLICE, THEN THE POLES OR UKRAINIANS SEARCH OUT JEWS WHO SERVED IN THE KGB IN THE SOVIET UNION (FOR EXAMPLE, IN THE 1930'S PRACTICALLY THE ENTIRE ADMINISTRATION OF THE KGB IN UKRAINE WERE JEWS).

MOSCOW'S PLAN IS TO CREATE RACIAL HATRED IN CANADA SIMILAR TO THAT OF THE 1960'S IN THE USA WHICH ALMOST BROUGHT ABOUT THE DOWNFALL OF AMERICA.

WE DO NOT WANT CHAOS IN CANADA!

WHICH IS WHY WE ARE HOLDING A RALLY ON MAY 29, AT 3.00 PM WITH THE BANNERS:

ONE CANADA ! GO BACK TO EUROPE AND DON'T
DIVIDE US WITH OLD CONFLICTS !

NO TRIALS CONCERNING WORLD WAR II IN CANADA !

LOOK FOR WAR CRIMINALS IN AFGHANISTAN
AND NOT IN CANADA !

LOOK FOR CRIMINALS IN THE SOVIET
EMBASSY !

COMMITTEE AGAINST THE USE OF SOVIET EVIDENCE
IN WESTERN COURTS

Охороною нашою був Бог і цей полісмен на коні.

Кінець маніфестації. Але пікетування продовжувалось до 10-ї вечора.

ПОЧАЛОСЯ!

В Канаді почались суди над «військовими злочинцями», такі самі як в Америці.

17-го червня в Торонті заарештований 74-річний Литовець Рауца.

Хто наступний? Українець? Поляк? Німець? Але хто заарештує тих **ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНЦІВ**, які знищили тепер (не 40 літ тому) тисячі людей в Бейруті і перетворили на попіл половину Лівану?

Тепер ясно, чому торонтонська преса не написала про нашу маніфестацію.

Газета написала навіть про ОДНУ (!) маніфестантку, що вимагала судів над «вор криміналз». Але торонтонські газети нічого не написали про кілька сотень Українців, які були проти судів, сфабрикованих за совітськими свідченнями. І все ж преса буде: вашінгтонський «Спатлайт» замовив нам статтю на цю тему.

ОТЖЕ, тепер ми знаємо: ті сили, які хочуть почати суди над Українцями і в Канаді (такі самі, які відбуваються в Америці) мають великий вплив.

ОТЖЕ: ті «мудрі», які казали, що «маніфестації не треба, бо в Канаді нам нічого не загрожує», — то дуже наївні люди. І дуже ліниві.

Будьмо тверезими й дорослими! До зустрічі на наступній маніфестації!

The Toronto Sun

Man, 74, faces war crimes rap

Quiet man loves gardening and opera

By PETER YOUNG
Staff Writer

When the RCMP came for Albert Helmut Rauca yesterday morning, he was stroking white paint onto the window frames of the \$120,000 North York bungalow he shared.

A polite, reserved man with a passion for gardening and opera, Rauca, 74, was known to his immediate neighbors in the shady, residential neighborhood, as retired Huntsville motel owner who "never bothered anybody else."

Rauca's best friend in Canada, former PoW and German merchant marine seaman Wilhelm Ehbrecht, said he'd talked with Rauca the night before.

Rauca gave no inkling that he was about to be confronted with crimes he allegedly committed 41 years ago, Ehbrecht said.

Ehbrecht, who lives about a block from Rauca on Otonabee Ave., said Rauca mainly talked about "business . . . money" during frequent evenings together.

He said Rauca was born in Silesia, in what is now East Germany with only a brother and a sister still living there as surviving relatives.

"He visited with them about four years ago," said Ehbrecht. "If he did what they say, why didn't they take him then?"

Rauca came to Toronto about 10 years ago and shared the 96 Otonabee house with elderly widow Augusta Machdanz, who's lived there for more than 25 years.

Accosted as she was leaving the house yesterday evening, Machdanz only shook her head numbly when a reporter asked if she'd been aware of Rauca's alleged past.

"Some neighbors expressed surprise that extradition proceedings had been initiated, no matter what Rauca may have done.

"It was so long ago, and he's such an old man . . . what can they do to him?" asked one woman.

One is not enough, Jews say

Canada has a moral obligation to pursue hundreds of suspected Nazi war criminals living here, Metro Jews say.

The arrest of a suspected war criminal yesterday was greeted with guarded optimism by Jewish groups.

"We consider this arrest a very good step, but it doesn't get the government off the hook," Sabina Citron, of the Canadian Holocaust Remembrance Association said last night. "The government has an obligation to bring Nazi war criminals to trial in Canada."

Mair Halevi, of the Jewish Defence League said: "It's a step in the right direction if just one war criminal is eventually prosecuted, but it's not enough," he said. "There are thousands of Nazi war criminals living in this country."

The Toronto Sun,

*Israel's right
to peace*

BEGIN: THE MESSIANIC WAR CRIMINAL

"YOU ISRAELITES! You should never become lenient when killing your enemies! You shall have no pity on them until we shall have destroyed their so-called Arab culture, on the ruins of which we shall build our own civilisation!"

("HOLOCAUST NEWS" - LONDON, ENGLAND)

Menachem Wolfvitch Begin - Prime Minister of Israel.

These manic words were spoken by a man who imagines himself to be a latter-day Patriarch anointed by the Jewish god Yahweh to lead the Jewish people - if necessary through a welter of blood - to their Messianic destiny.

The man is Menachem Wolfvitch Begin.

It has long been a matter for consternation in diplomatic circles that the slightest disturbance to the delicate balance of Begin's deeply troubled mind could trigger the outbreak of a global nuclear war.

Israel has the Bomb. Begin would not hesitate to use it.

Begin's political career began by his personal involvement with sadistic atrocities as boss of the Irgun Zvai Leumi terrorist gang which operated in Palestine prior to the creation of Israel.

He ordered the kidnapping and slow-hanging with wire of two British Army Sergeants - Mervyn

Paice and Clifford Martin. He ordered that their bodies be mined so that those who came to cut them down would be killed.

He ordered the blowing up of the King David Hotel, Jerusalem - an atrocity that took 91 lives.

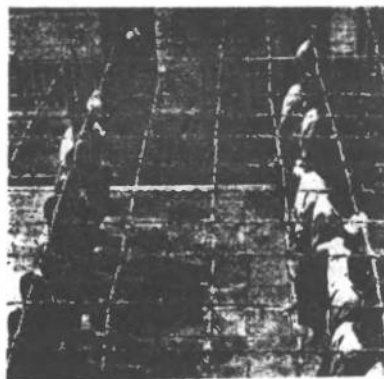
He ordered the massacre of 250 men, women and children in the Palestinian village of Deir Yassin.

The wombs of pregnant women were cut open; pre-pubescent girls were raped, then killed; women's ears were slit to remove earrings; toddlers were individually machine-gunned and whole families cowering in their homes were killed with hand grenades.

Begin exulted in all this slaughter and boasted in his autobiography *The Revolt* that he would do it again.

Indeed, so proud is he of the horrors perpetrated by his Irgun and Stern Gang comrades that he announced in February 1982 that Israel was to issue a series of stamps to honour all those who were arrested and executed.

Begin's announcement about this concluded: "May the Lord avenge their blood!"

A rare photo of the inside of an Israeli concentration camp.

Brian Hemming, Our Canada

UKRAINIAN ART CERAMIC CENTRE

2388 BLOOR STREET WEST

TORONTO, ONTARIO, CANADA

766-6691

M. KOPYSTANSKY

ЧИ ІСНУЄ ОУН?

(Між двома «Шляхами»...)

Слова, як правило, переживають своїх власників. В одному з гуцульських сіл Закарпаття ще у 1944 році була громадська печатка з 19-го сторіччя, з угорським написом. Вона пережила ціле «чеське» двадцятиріччя.

Історик, який буде писати про Організацію Українських Націоналістів після 1940-го року, вже мусить говорити про цей феномен у множині. А після війни, коли група Бандери розкололася знову надвоє, постала ситуація, не завжди зрозуміла навіть Українцєві, не кажучи вже про чужинців. Постало питання: що вважати за ОУН? Всі три її відлами? Котрийсь з них? Чи всі вони перейшли вже рису, за якою починається щось нове? Дві групи відповіли так на це питання. «Мельниківці» прийняли офіційно назву ПУН (Провід Українських Націоналістів) і тим самим підлили рису. Група, що відкололася по війні, обрала для себе назву ЗП УГВР. Правда, це виринали серед еміграційних хвиль словосполучення типу ОУНз (за кордоном), але то вже далеко ззаду. (Хай вибачить мені молодий читач, що мучу його такими ребусами). Тільки третя група — «бандерівці» — лишилась при ортодоксній назві — ОУН/р/.

Але в даному випадку нас цікавить не назва. Чи збереглась сама ОУН — як явище, що дало ім'я цілому періодові нашої історії? Природна річ, що метаморфози є неминучі. Ніхто не чекає, що теперішня націоналістична організація мусить складатися з самих Біласів і Данилишинів, які ні про що не думають, лише про атентати. Часи змінюються, і методи теж. Природно також, що розкол у підпіллі приводить до гостроти трохи більшої, ніж це буває при дискусіях у клубі емеритів. Якщо два брати сваряться, то це ще не значить, що вони втратили братерське почуття. Це почуття перевіряється в час небезпеки. Коли це правдивий брат — він біжить моментально на допомогу братові; а вчорашня сварка стає чимось настільки малим, що про це не варто думати. Але якщо й ситуація небезпеки не зближує братів — значить їхнє почуття братерства є мертвим.

Питання «чи існує ОУН?» пройшло недавно таку перевірку безпекою. Суд над Богданом Козієм у Маямі був не першим у цій серії, але формула звинувачення була зовсім новою. Фактично про Козія у вирокі сказано мало; в основному там говориться про ОУН.

Ось кілька уривків з вироку Козія в перекладі:

«Між організаціями, які були визнані Комісією Переміщених Осіб (Displaced Persons Commissions) як ворожі колаборативні рухи, була Організація Українських Націоналістів»

(стор. 9)

«Ті, які були знані як учасники чи члени ОУН, не мали права входити до числа осіб, що підпадали під дію Displaced Persons Act» (тобто не мали права в'їзду до Америки — Ред.)

(стор. 9)

«Активна участь дефендента (тобто Козія — Ред.) в ОУН, зробила його членом і учасником руху, ворожого (підкреслення наше — Ред.) З'єднаним Стейтам, і тому він не мав права отримання візи згідно з секцією 13 Displaced Persons Act».

(стор. 11)

«Дефендент визнав, що він був лише членом Бой Скаутів, але приховав своє членство в ОУН, група Бандери, і в організації, знаній в Америці як Організація для Оборони Чотирьох Свобід України, Інк. (тобто ООЧСУ — Ред.)

(стор. 10)

Як бачимо, дехто хоче розбити самі підвалини нашої нової історії, оголосити «злочинним» те, що є нашим золотим капіталом для національного будівництва — а отже відібрати перспективу цього будівництва. Судили фактично не Козія, а ОУН! З вироку виходить, що сам факт належності до ОУН автоматично викликає заборону вступу до Америки. Богдан Козій вияснив на суді, що він був не членом ОУН, а лише членом УПА. На це дістав відповідь, що членство в будь-якому формуванні, яке було під контролею ОУН, викликає ті ж самі консеквенції, що й членство в ОУН.

Це висновок з дуже далеко йдучими наслідками. Значить, членство в СУМ, чи ООЧСУ (про яку говориться у вирокі), чи в Лізі Визволення України, чи в будь-якій організації Визвольного Фронту (ні для кого не секрет, що ці установи є контрольовані ОУН) оцінюється як проти-американська акція! Отже вербуючи людину до СУМ, чи ООЧСУ, її тим самим зоохочуть записатись до чорного списку, а тим самим знижувати свої шанси в Америці... Еліті чорний список не загрожує, бо вона давно уже не стоїть на українському ґрунті, а висить між землею й небом, на антенах чужих служб... А «селепків» нехай судять, як Козія...

Якщо навіть обминути етичний аспект проблеми, то лишається практичний. Як думає ОУН/р/ досягти успіхів в Америці, коли вона є з точки зору закону «ворожою» організацією? Виявляється, на Нюрнберзькому процесі була винесена постанова про негативну оцінку ОУН, бо вона воювала «проти аліантів» (тобто совітів). Чи хтось в ОУН думає про це? Щось не видно... Постанова в Нюрнбергу була здійснена ще у 40-ві роки, але до цього часу не було жодної реальної реакції з боку ОУН (переконування один одного в українських залах, що ми не винні, до рахунку не береться). Може в ОУН не знали про цей документ? Чого ж тоді варта вся «конспірація»? Для чого існувало СБ? У всякому разі вирок Козія з 1982 р. відомий провідові ОУН (якщо ні, то можна познайомитися з ним в редакції «Анабазису»). Але жодної публічної реакції знову нема! Проста людина на Заході переконана, що Українці — це «Nazl s». (Мені приходилося чути це не раз). ОУН нічого

не зробила, щоб вплинути на цю ситуацію. На питання, чому він не був на маніфестації 29-го травня в Торонті, спрямованій проти спроб перенести «Kozij-case» до Канади, один з місцевих керівників ЛВУ відповів: «Я не злочинець». Отже, Козія він вважає злочинцем... Але ж Козія судили за належність до ОУН. Визвольний Фронт не тільки не бере участі в таких акціях, але й... гальмує їх, бо дав наказ своїм членам не йти як на маніфестацію 29-го травня, так і на минулорічну маніфестацію у Клівленді (під час суду над Дем'янюком). Козій звертався до керівництва ОУН за допомогою ще на початку 1980 р., але йому сказали, що це неможливо, бо «ОУН є таємною організацією». Що ж то за таємність, коли в газеті написано, що тоді-то відбувся 6-ий збір ОУН, і головою проводу обраний такий-то?

Аргумент про війну «проти аліянтів» легко розбити (але хто буде бити?). Досить згадати, що Москва у 1939-му році разом з Гітлером захопила Польщу. А Польща була тоді аліантом Заходу. Значить, будь-який совітський воєн з 39-го року воював проти «аліянтів Заходу», і не може бути допущений на землю Америки?

Ситуація стосується не лише групи «бандерівців», що зберігають стару назву — ОУН. Дві інші групи, як би вони себе не називали тепер, теж зобов'язані послати голос протесту до Маямі, бо ідея ОУН є їх спільним корінням.

Отже, ОУН нема... ОУН вмерла. Скиньмо шапку і постіймо хвилю над її могилою. Якщо колись відродиться організація під цією назвою, то це буде щось зовсім нове — і буде в Україні. Та група бізнесменів, редакторів-емеритів і сумісських «вождів», пооб'язуваних нейлоновими шнурками (що носить ці три літери тепер) не матиме нічого спільного з нею.

Над її могилою...

Але могили нема; замість неї є купа сміття, і до неї досипають з обох боків. Саме в час суду над Козієм (тобто над ОУН!) «Новий Шлях» і «Шлях Перемоги» почали сварку про те, хто кого більше перестріляв у 1941 р.: бандерівці мельниківців чи мельниківці бандерівців? А в той час стріляли українську опінію в Маямі... Якби в ОУН було ще хоч трохи життя, то маямський процес дав би їй імпульс до припинення сварки і шукання спільної платформи. Але видно не допоможе мертвому кадило, бо сталося навпаки: якраз у час Козієвих клопотів А. Кабайда написав у «Новому Шляху», що вбивцею Сциборського і Сеника-Грибівського був Козій! Правда, тепер у «національних» барах вивчають, що то був «не той Козій», і т. д. Але хто вивчить? Чи багато лишилося тих, хто бачив події 41-го року? А коли ще і є хто живий — чи багато в нього лишилося пам'яті? Оповідючи фантазії, старі люди часом самі вірять, що вони кажуть правду... «Новий Шлях» повинен би розуміти, що коли йдеться навіть не про того Козія, якого судили в Маямі, а про іншу особу, то все одно у такий момент не варто кидати слово «Козій» у пашу розсвареної і розпліткової еміграції. Бо результатом буде ще один камінь на голову Українця Козія (ми якось забули, що він у першу чергу не мельниківець і не бандерівець, а Українець). Так і сталося: «Ви чули? У Новому Шляху» написано, що Козій убив таких-то людей».

Чи «Шлях Перемоги» поводить ся шляхетніше? Ні, там теж є стаття Р. Зварича, в якій написано, що Я. Стець-

ка арештував у 41-му році «провідний мельниківець в есесівському мундирі». Отак ми боронимо один одного... То чому ж нарікаємо на Жидів, що вони складають списки наших людей і дають до американського суду? Ми самі даємо імена «злочинців» — Візенталь лише випише їх з українських газет!

Ми шануємо (широ) обидві сторони: і тих, хто проголосив 30-го червня, і тих, що робили українську справу під керівництвом полк. Мельника. Але чи вічне вивчання їх минулих стосунків допоможе нам відбити протиукраїнську атаку в маямському суді? (І цей суд не останній...)

Читаючи полеміку між двома «шляхами», приходить думка: про що тут написано? І для чого? Ось уривок із статті А. Кабайди: «Самостійна Україна» є органом ОДВУ, а ОДВУ належить до системи ІСНО, що в свою чергу є складовою частиною Українського Націоналістичного Руху, очоленого ПУН, головою якого...» і т. д. Щоб молодий Українець зрозумів усю цю китайську грамоту, потрібно видати спеціальний словник, більший ніж Енциклопедія Британіка. Кому це потрібно? В Україні все одно не існує ані СУК, ані БУК, ані АДУК; ні УНО, ні МУНО, ні СУЖЕРО. Вивчаймо ліпше перспективи тих живих визвольних процесів, які зароджуються тепер в Україні, і можливість нашої участі в них.

Так ведеться війна між двома «Шляхами», але на війну до Маямі ніхто не йде... «Шлях Перемоги», «Новий Шлях»... Є ще «Визвольний Шлях» Стільки шляхів, а йти нема куди — dead end... Все це шлях докола Маця.

Ця атмосфера замилювання у минулі сварки (а не в перспективу) нагадує бабський ярмарок. Мабуть, це найбільш неприємна річ на світі: бабська сварка між чоловіками. Якби вони були дійсно чоловіками, то сказали б:

Що було — те було. Ми вас стріляли, і ви нас стріляли. Ми перестріляли більше вас, бо мали більше сили. Якби ви були сильнішими, то перестріляли б більше нас. Факт є факт, і його вже не зміниш. «Як кобила хвостом махнула, то так і є». Кінчаймо цю сварку над розбитим яйцем; кінчаймо цей шлях докола Маця. І на тому кінець.

I DON'T UNDERSTAND

Новеля

Човен ще й носом берега не торкнувся, як з нього вистрибнула маленька Гедер і, немов на крилах, летить до гурту дітей, які купаються-бавляться. Поринаючи в крикові, гаморі й сміху, вона разом з діворою поринає у чистій, але мілкій воді, бо плавати ще не вміє.

А як човен носом у берег заорав, поволі й дуже обережно закидає петлю човна на гачок у колоді абуса Яра; бо кожний рух руки, ноги чи голови викликає в неї тяжкий біль хребта. А вона ж щойно перевеслувала ціле озеро, метрів сто, сама! Бодем порубцьоване і горем пооране її завчасно постаріле лице нагадує фізичну мапу гористого континенту.

Опускає весла та й відпочиває...

Не рухаючись, немов прив'язана до сидження, зі зором прикованим до перевеслованого шляху, вона перетомленими очима занурює свої зболілі думки в сіру глибину озера, аж до самого дна...

«Часом одна подія стелить людині шлях цілого життя...

Мой дитині було щойно два місяці, а я вже мусіла піти на мітинг — релігійний ритуал так званої «наукової» системи дванадцятого століття. Але як мені було залишати немовля саме, коли й чоловік мусів на подібний ритуал піти?

Та, головне — пощо? Як завагітніла, перестала слухати того базикання. Нудьгувалась і... раз проговорилась...

— Очень плохо,— остеріг «чіновник» із самої Москви.

І Яра вперше зрозуміла, що фізичної присутності замало; треба ще й душу свою запрягти.

Пригорнула немовля та йде. Вечір дуже зимний. Північний вітер обезвладнює руки, а глибокий сніг витискає ноги з дірявих черевиків.

Заледве дібралась. Заля виповнена дорослими й дітьми, але Яра не помічає їх. Не бачить і політрука, бо очима цілує свого маленького Ярославика, якого любить понад усе. Та й Ярославик крізь сон простягає рученята, щоб погрітись в теплоті материнської любові.

Нараз, немов громова стріла, вдаряють Яру слова політрука:

— Врәгі, все врәгі!

— Боже мій. Щоб Ярославика не збудив... — І Яра в поспіху накриває вуха дитини... Та голос політрука не вщухає, а перетворюється в рев пораненої звірини:

— Ми всех унічтожим!

— Та ж це ненавидіти все людство... Це отрута життя. — І, немов ясний промінь в темну ніч, долітають матеріні останні слова: «Тільки любов — життя».

Прислухаючись до биття життя на своїх руках, Ярі здається, що вона чує благання немовляти:

— Я хочу бути тільки людиною...

Яра не витримає й питає:

— А кого можна любити?

— Партію і любімаво вождя...

— А дітей, батьків, милого ... — І нараз відчуває на собі ледяний зір політрука. Розглядається, і бачить на себе повернені сотні очей співчуття. Розгублюється та й з розпачі питає:

— І чому ви всі мовчите? Та ж ненавистю затворює невинні душі наших дітей!

І враз, як на знак чарівної палочки, всі очі падають жертвою страху, а їхні власники, як залякана отара овець, кидаються врозтіч і покидають Палац Культури.

Не стає й політрука. Залишаються тільки примарою повислі в повітрі його огидні слова.

Два дні пізніше, опівночі, за «зраду» арештують її з немовлям, і чоловіка, та й разом з мільйонами таких же «ворогів народу» викидають у глибокі сибірські сніги, ще й під голим полярним небом.

Покриваючи дитячі рожеві личка інеем із своїх легенів, Яра тільки зітхнула: «Пекельне пекло я собі уявляла, але й воно замерзло тут».

Вкортці вона довідується, що чоловік упав жертвою холоду й голоду, залишаючи її вдовою, а дитину пів-сиротою.

Вістка витискає сльози із її очей, які замерзлими перлинами скроплюють Яркове засніжене личко, а вона пригадує найкращу хвилину свого життя. Коли син народився, чоловік відвідав їх в лікарні та й благав:

— Ярослав. Я бажав би нашого сінка Ярком назвати.

— Як бажаєшш... — і розгубилась. — Але чому, — зніяковіло спитала.

— Богинею моєї любові ти єси, то хай наш син ангелом її буде.

Та ніжна й палка любов у синій глибині його очей тільки й покрила рум'янцями її скромне лице.

Не менше любила й вона свого чоловіка, та сумувати ніколи. Сама вістка про початок війни перетворює в хаос не тільки каторжні табори, але й цілу зневажену імперію. Як каторжники, так і уярмлені народи відчувають подув свободи і піднімаються. Імперія не витримає та й починає валитися від самих звуків смертоносних літаків.

Промінь свободи осяює і Яру одержимість. Прислухаючись до зову волі своїх предків-козаків, вона із ворожої чужини втікає та й повертається на батьківщину свою.

«Біль хребта наче притих... Там Гедер купається... Ну й мені у тінь куща...»

Бере милицю у праву руку, долоня якої покрита піхурами, а у ліву — качку та рушник і підводиться так, немов би на своїх плечах піднімала увесь тягар людства.

Яра здалека — це карикатура життя. Гроном надломане дерево. Праве плече силоміць тягне похилу голову вниз, а ліве — вгору. Ще й лівий клуб стерчить як пригоєна рана дерева. Але, коли придивитись зблизья, то й видно, що вона колись була красуня неабияка!

Ховає милицю за себе, щоб внучка не бачила,

ступає обережно з човна на траву й гукає:

— Гедер, за мотузком глибока вода!

— Бабуся, I don't understand.

Яра відчуває, що милиця подається. Щоб не впасти, так сильно її в руці стискає, що найбільший піхур лопає і сукровиця з нього на зелену траву капає.

«О, Господи. До мого куща ще цілих сто метрів, а біль не дасть і кроку зробити».

Щоб полегшити тягар спинного хребта, вона біля самого човна лягає, а ноги у воду опускає.

Свіжість холодної води повертає її назад на Дніпро, де вона родилась, виростала, любила й кохала. Але й рівнож, де надія на свободу завела...

Повертаючись із пекла льодового, Лада попадає у пекло людське. Два роззвірлі вороги людства половини двадцятого століття зчепились у смертний бій, щоб ненавистю покорити людський рід. Один окупант наступає, другий втікає, шматуючи й палячи її Батьківщину живцем. Найкращі вулиці її улюбленого Києва прикрашують шибеницями. Земля мовчки терпить, а Яра її біль переживає.

Хоч і вдова, Яра голоситься в ряди УПА, яка в нерівній бою ставить геройський опір обом ворогам, щоб тільки зберегти гідність людську.

— Ми поляжем, а хто на наші місця прийде? — питають її. — Як подарунок для людства, виховай сина на людину. А то буде велика жертва твоя, — додає старшина.

І Яра собі в душі присягає виховати сина вірного заповіту УПА.

— Але де? Як країна наша невинною кров'ю стікає...

Покладаючись на добре волю людей, що повинні зрозуміти її та й не дозволити тиранам ненавистю скувати свободу, Лада залишає батьківщину «тільки на деякий час...»

Крім дитини, бере в дорогу тільки мову материнську, «якою синови пригадуватимуть наших предків дух свободи та й передам йому любов батьківську й свою». І, немов мрія, вибирається за сонцем навмання...

В дорозі довідується, що в Нюрнбергу відбувається суд над злочинцями людства. Як потерпіла від тих злочинів, Яра висідає, щоб посвідчити. Місцеві й чужинці купують часописи і читають їх; перші — приглушені страхом, другі — з радості піднесеним голосом.

Яра, хоч і знає багато мов, на жаль, чомусь їх не розуміє. Застановляється, а пам'ять підказує їй одне речення, над яким вона колись багато ночей не доспала, риючись у словниках та правничих книгах...

Зажмурює очі та й на хвилину повертається у рідний Київ, де бачить довгий ряд шибениць, на яких повішені її кривні та знайомі. А над ними, великими буквами, пишеться соромом і то речення: «WIR, UKRAINISCHE PARTISANEN, HABEN NACH DEUTSCHEN GESCHOSSEN».*

Гіркий спомин іронією покриває її уста... «Ніби мертві самі написали, тільки чомусь не підписались? Ще й оправдуються, що в Німців стріляли! Тільки одна неточність: промовчано, де dokonano «злочин». А шкода. Це ж важливий історичний документ!»

Яра розплющує очі та диву дається! На знімці першої сторінки, між суддями, пізнає і одного ворога людства!

«Ще й прокурор? Боже мій! Чи це дійсно світовий трибунал справедливості? Ні! Це глузування над людським горем! Бо ж як може злочинець бути й сторожем правди?»

Розсерджена, Яра пробує дістатися в суд, але її не допускають. Вона відчуває, немов під її ногами западається континент...

Відводить очі від часописів, але їй здається, що прокурор і ворог-суддя не спускають свого хижацького зору з її дитини... Ще й вирок проголошують:

— Віддай дитину. Вона й так не твоя.

— На смерть я його ніколи не віддам, — закричала так голосно, що присутні, не розуміючи її, видивились як на божевільну. Вона пробує перепросити їх, пояснити їм, але, на жаль, ніхто її не розуміє. Зникає й розгублена, повертається назад до поїзду. Що робити? По довгій надумі рішає переїхати на Північно-Індійський континент...

Правда, будучи ще студенткою, цікавилася індійськими звичаями. Вивчала їхні мови, переживала їхню незavidну історію... І багато читала... Як «En el nombre del Padre»** їхнього Бога мордували, а його вірних масакрували... Що «The only good Indian is a dead Indian»*, щоб за його, мертвого, золото купувати живих Мурунів. Ще й дивувалась, чому ту знеславлену місцевість у Дакоті названо не Dead, а «Wounded», коли то Коліно розторощено і разом з останками індійської свободи в їх невинній крові потоплено?

Та найбільшою загадкою для неї залишилось: «Як могли колишні страдники забути власний біль і вбивати невинних людей?»

Забобонною не була, але вірила, що кривда людська не пропадає. Вірила і в принцип — причини й наслідки — і тому уважала, що то ніщо інше, як наслідки прокляття пограбування Континенту. І хоч то бувало колись, Яра, як антрополог, прибуває в «новий світ», не тільки викладати, але й «використати своє тимчасове перебування тут і самій прослідити ту страшну трагедію людства».

А тому, що була запрошеною не хазяїнами, а загарбниками цього континенту, переслідував її неспокій, що й уважала за злий знак.

* * *

«День згасає», а я все ще біля човна. Біль не біль, а йти треба». Нахиляється на милицю і підводиться так,

* Ми, українські партизани, німців стріляли

** В ім'я Отця...

*** Тільки мертвий Індієць добрий

немов би знову підіймала увесь тягар людства.

Посуваючись по траві вперед як слимак, Яра ди-
вується, як скоро проходить час. Ці самі дерева, які ще
так недавно з кущами товаришували, тепер згорділи і
своїми гілочками по хмари сягають...

Недавно... Немов іще вчора разом із сином на цю
сторону веслували. В промінні сонця Ярко купавсь, а в
місячнім сяйві, ген там на горі, при ватрі і звуках
бандури, співав з товаришами предківські пісні про
свободу. Батьки думали, що як колись повернуться у
рідний край, щоб їхні діти не були чужими там. І ЯРКО
вирослав разом з цими дубами, а деякі з них уже й поко-
ронувались...

Ходив у школу, а мати йому стало нагадувала:

— Учися, сину, пізнавай правду життя. Не забувай,
що ми тут тільки гістьми. Бож не наша ця земля.
Підступністю поорана, людськими кістками заволочена,
жадобою засіяна й невинною кров'ю скроплена. Колись
породить Божий гнів.

Показувала на маси людей, що, немов живі
покійники, проміняли власне коріння за лакомий гріш і
остерігала:

Бо людина без коріння — це перекотиполе. Куди
вітер дмухне, туди й покотиться...

Хотіла познайомити його з господарями цього
континенту. Усе місто обійшла, а не знайшла.

— У музею, — сказали.

Туди Яра, на жаль, і пішла. Побачила одну пару, і
то манекіни. Ще хтось з кпинів їм рота жувачкою заткав...

Одного осіннього холодного вечора син приводить
дівчину та й каже:

— Мамо. Це моя наречена.

— Мило пізнати. А чия ти будеш дочка? — з
материнською усмішкою привітала Яра.

Зніковівши, дівчина виймає з рота жвачку та й
каже

— I don't understand.

— Мамо. Сузі не наша... Чужа.

— А я чомусь думала...

— Ми любимось... — Ярко поспішає.

— Ну, що ж... Любов — це Божий дар... Високо
цінуваний в нашій народі. — А по надумі питає:

— А як буде з внуками?

Ярко цілує мамині руки й благає:

— Любов твою я їм твоїми піснями передам.

Прийшов і день вінчання. Дош ішов, замерзав.
Мати вперше почула виміну вірності у двох язиці. А як
молоді обмінювалися обручками, блиск золота
запаморочив її, бо в ньому Яра вбачила «Wounded
Knee».

Вінчання кінчається і молоді виводять людей із
церкви. Знайомі й гості їх на слизьких сходах вітають,
щастя їм бажають.

З простягнутими руками мати крізь натовп
пропихається, щоб обняти й поцілувати сина...

— Яросю...

Та права нога на леді сховзується і падає. Щоб не

розстроїти веселого настрою, біль з слізьми ковтає, а
пари з уст не випускає. А щоб пощадити синові й непри-
ємності, пробує встати... Руками до сходів, вільних від
леду, сягає... Та біль затьмарює зір і позбавляє притом-
ности. Їй увижається, що увесь натовп немов виром
кружляє... як вона безвладно котиться по сходах вниз.

Ярко викликає амбулянс і відвозить у лікарню.
Хоче побути біля матері і довідатися, що сталося, та Сузі
телефонує і наполягає, щоб він повертався, бо «хазяїнові
не личить залишати гостей самих».

Через складні операції хребта Яра пролежала в
лікарні так довго, що і внучка там на світ прийшла.

Помимо сильного болю, radoшам бабусі не було
кінця. Бо у синій глибині очей немовляти вона бачила не
тільки сина, але й увесь свій рід.

Хотіла з Ярком Надією назвати, та невістка своєї
знайомої ім'я дала — Гедер.

Наслухалась від старших жінок, що порід — це
забавка, Сузі дуже постраждала. Бо, в додатку до
фізичного болю, який, між іншим, притуплено
модерними ліками, вона й психічно потерпіла.
Повторяла:

— Тоді, коли тілесний вигляд для жінки такий
важний, чому вона, а не чоловік родить дітей? Крім того,
діти ще позбавляють свободи й забави.

Що її найбільш вивело з рівноваги, це те, що в до-
бі «неіснуючих проблем до розв'язання», чому звичайне
людське черево, особливо вагітне, ще не проголошено
проблемою?

Щоб прийти до себе ментально, а головню
виправити фігуру, Сузі зажадала, щоб чоловік вислав її
хоч на два місяці відпочинку. А коли Яра спімнула
няньчиння, Сузі розсердилася й відтяла:

— Хиба ж я ще мало постраждала?

Чуюсь спів-винуватим у незavidнім положенні
жінки, Ярко домовляється з лікарями, щоб дитиною
заопі-кувалась бабуся, бо й так в лікарні перебуває.

Відвідуючи донечку щодня, Ярко завважує, що
коли бабуся до внучки промовляє, то неначе й про свій
біль забуває... Ну й дитина росте...

Два місяці проминають і Сузі повертається додів.
Днями просиджує біля дзеркала й ненавидить себе. Бо
хоч вона й управляла, колишньої стрункості не
відзискала. Ще її залякали — «Щоб гірше не було».
Почала й дитину свою не любити...

Заради спокою, ну й добра дитини, Ярко не
перестає возити внучку до бабусі в лікарню щодня.

А любов між бабусяю і внучкою, як весняна квітка,
росте, розвивається. З часом дитина починає ходити, а
бабуся учить внучку говорити. Продовжуючи сімейну
традицію, бабуся вчить, як промовити *люблю*. І як дитина
вперше промовила його, бабуся і про свій біль забула
та й перший раз сіла. (Звичайно, це викликало небуденне
зацікавлення в лікарів, які почали міняти діагнозу...).

(Закінчення в наступному числі)

ЮНАЦЬКА ШКОЛА

Школа, про яку тут пишу, була заснована в Житомирі на початку 1919 року, тому називалась спочатку Житомирською Юнацькою Школою.* Начальником Школи був ген. штабу полковник Петрів. Помічником був Волинської гвардії з Володимиром і золотою зброєю полковник Вержбицький. Це був наш найліпший начальник Школи. Він в Кам'янці-Подільському нас, обідраних, дуже добре одягнув. Начальником господарчої частини був полк. Трутенко. Скарбник — гвардії полк. Одінцов. Говорив лише московською мовою, а українську висміював. Трохи пізніше (як Одінцов зник) був скарбником Румун Бирдін. Курінем командував підполк. Лабуць (жінка Полька), говорив доброю українською мовою. 1-ою сотнею командував Москаль Нікітін. Молодша старшина: Холщевніков, Уданович і Драган. 2-ою сотнею командував сотник Корнійчук. Коли я був юнкером Константинівського військового училища (школа), він був курсовим офіцером 3-ої сотні. 3-ю сотнею командував сотник Бонітенко (дуже незграбний, у Рівному зник). Молодша старшина: Якимчук, Галушка, Красицький. 4-ою сотнею командував сотник Абаїмов — Кавказець. Молодша старшина: Яськевич, Грушецький та мій брат Федір. Кулеметною сотнею командував Кудимів (Москаль) і Свідерський. Інспектор клясів — підполк. Ларченко. Ми мали лише піхоту. Пізніше одну 3-дюймову гармату...

Петрів водив нас дуже гарно по волинських лісах і болотах — правдивий вояк! Це час, коли ми ще не мали «союзників». Дев'ять місяців у боях від Житомира до Кам'янця-Подільського! Недалеко Кам'янця-Подільського Петрів став військовим міністром, а школу передав гвардії полк. Вержбицькому. Так ми добрались аж до Кам'янця-П. Уряд УНР послав нас до Смотрича. Там ми мали тяжкий бій з Таращанською дивізією.**. А вже була і 5-та сотня. Командував гвардії сотник Зубок-Мокієвський. Чотири сотні на фронт... Чотири рази приблизно по 60-80 юнаків і кулеметна сотня Кудимова. Вбили хорунжого Омельчука (читав юнакам історію), поранили Кудимова. Двох юнаків убили, а сімох поранили. Прийшла через Збруч Українська Галицька Армія. Зайшли ззаду Таращанську дивізію, і нам полегшало.

Приходжу в 4-ту сотню, де був мій брат Федір. Де він? — Не знаємо. Де ви його останній раз бачили? Сказав... Підете зі мною його глядіти? Підем... Пішли... Вийшли з села, а мій брат побідоносно, з рушницею на плечі везе п'ять пораниених юнаків. Він мав сонячний удар і впав. Очухався... Зібрав пораниених і привіз до Школи.

Повернулись до Кам'янця-П. і тут мали перший

випуск молодих хорунжих. Добре вивчених і добре обстріляних. А вже чути, що Петлюра пактує із «союзниками». Погані стосунки між Петлюрою і Петрушевичем... Галицька Армія оголосила себе екстериторіальною і пішла до Денікіна. Коли більшовики Денікіна «одчухрали», пішли до більшовиків, а потому зникли. А це вже скоро час «трикутника смерті» — Любар! Посилають Юнацьку Школу вже проти Денікіна у Проскурів.

Біля Проскурова залізнична станція Богданівці. Наш броневи́к суне назад. Полковник Вержбицький ускочив до паротягу — поганяй! Денікінський — назад... Сотня Корнійчука здобула цей панцерний поїзд (але лише на пару годин). Зліва сотня молодих хорунжих (перший випуск); внизу наш панцерник, а на правому боці сотня юнаків (яких 50 люда); командував поручник Храневич. Нагорі Коржовецький монастир. Денікінська артилерія загнала нас за мури монастиря. Там нас чекав батальйон Сімферопольського офіцерського полку. Юнаки склали зброю; з мене револьвер не зняли. Думали, що Москаль, бо Храневич «благополучно» зник... до денікінців.

Повели нас на стацію Деражня. Тут Сімферопольський офіцерський полк. Знайшов тут Усатюка, закінчив у Вінниці той самий учительський інститут, що і я, на рік пізніше. Дали мені дві пачки тютюну «Стамболі». На стації (в будинку полонені юнаки) Москалі здирають кожухи з моїх юнаків. Я запротестував. «А хто здесь заступається за оскорбленных і униженных?» — «Я, господин капитан. Завтра ми с вами будем воевать против большевиков, а ваши солдаты здирают с моїх юнаков кожухи...» Перестали... Хохол Усатюк: «А я за єдиную неделімую»...

Послали нас полонених до табору біля Жмеринки. Охорони майже нема. Кому близько додому — ідіть додому, а решта чекайте аж прийду. Пішов на стацію. По платформі ходять денікінський і Української Галицької Армії офіцери. Коли Москаль трохи був далі, підходжу до Галичанина і кажу: Чи можу говорити як Українець до Українця? — Прошу. Я з'ясував мою ситуацію. — Біжіть до майора Лисняка. Приходжу. А де «тато»? — Не знаю. Порадив іти до майора Букшованого (суха рука). Послав мене у Винницю. Тут головна команда Галицької Армії. Начальник — генерал Тарнавський. Прийняв мене поручник Ганкевич і послав до панцирника «Галичина» на стацію. Командир — поручник Бабій.

Тут я захворів тифом. Це був час, коли одну групу повів у запілля ген. Омелянович-Павленко (армія називала Дід). Повів 5000, а привів 25000 козаків! Друга партія — полк. Трутенка. Цю групу розбили під

* Тобто українська офіцерська школа.

** Більшовицька дивізія.

Жашковом — кінний корпус Каледіна. Третю групу повів Тютюнник; скільки пішло і скільки прийшло — не знаю.

Я почав у Турбові (цукроварня) в шпиталі підійматись наноги... Послали до відділу виздоровців — галицьких старшин. З цими одужуючими ми пішли на Тульчин. А тут вже Трутенко збирає «повстанців». Пішов до нього. Так ми походили і прийшли до Ольгополя. Тут Трутенко дав нам трохи «котяк», розпустив, а сам пішов шукати ген. Омеляновича-Павленка (...).

Большевицька команда -ажадала, щоб всі старшини наддніпрянці ішли на перевишкіл в Одесу. Тут уже був мій брат Федір, що втік від денікінців у Балті. Нічого робити тут, пішли додому в Рашків на Дністрі. З Рашкова через Дністер (де був наш виноград) пішли до Румунії. А по довгих перипетіях в Атаках (проти Могилева) прийняв нас від Румунів сот. Півінштейн.

Штаб Української Дієвої Армії в Могилеві. З Могилева я і брат поїхали до Кам'янця-П. Там наш уряд з «союзниками». А тут вже Кам'янецька Юнацька Школа. Начальник — полк. Тучківський. У першу світову війну командував на фронті кінним полком. Джентельмен з голови до ніг, — розмовляв дуже гарною полтавською мовою. Зі старшин Житомирської Юнацької Школи лише пару людей — все нові... Курінем командував сотн. Немоловський, скарбник Цурканів. Вже мали артилерію — сотн. Петрушин і сотн. Сомко. Кінний відділ — полк. Єлганінов. Школа називається «Спільна Юнацька Школа». Полк. Крицький, Ленартович, сотн. Гопанчук, Громика, Голуб, Минович, Рудич, Файчук, Федченко, Беккер, Калитовський, Гурин, Теліга, Погиба, Біляїв, Міхельсон, Гов'ядовський, Іванів, Скубій, Пономаренко, Зав'ялов, Сосонтьєв, Фещенко-Голівський, — деяких забув.

А це із «союзниками». Польська армія пішла швидко — була навіть в Києві. Школу послали до Польщі

в Кросно... А там Петлюра забрав полк. Пучковського та дав нам... Шаповала. Людина неосвічена військово... Чи мав він хоч якусь школу прапорщиків? З Кросна до Станиславова, а потім аж до Винниці. Дуже коротко, бо Буденний попер дуже швидким темпом Поляків. А школа знову в Кам'янці-П. Шаповал зі своєю Тосею (жінка) моментально поділили старшин на певних і непевних, щирих і нещирих Українців. Пересварив старшин, а декотрих повиганяв. Немоловський, Біляїв, Якимчук, мене, брата...

З Кам'янця-П. посилають нас на фронт. Відділом Юнацької Школи командував Трутенко. Фронт недалеко від Дунаївців. Пару кінних юнаків... Я і Погиба на конях. Вийшов, подививсь. Охоронну сотню Петлюри рубає на полі «Образцовий*» большевицький полк». Кажу Погибі: іди подивись. Сказали Трутенкові. Став у куточку, помолився. Кінні юнаки за мною. Кажу Погибі: і ти також? Ні... Сотник Немоловський: перекинути кухню! (Роздавали обід). Пішли на Кам'янець-П. «Образцовий полк» — також. При в'їзді до Кам'янця-П. їх затримали козаки полк. Гулого-Гуленка. З «Гей там на горі Січ іде» пройшли місто. За Турецьким мостом, попід ліс Немоловський привів відділ до села Жерді, за рікою Смотрич. ніч холоднувата. Під грубкою пані генералова гріється... Шаповал: «Трубить, аби збирались». Я кажу: «За Смотричем — «Образцовий» большевицький полк». Не трубили. Тихо зібрались і пішли аж до Гусятина. Посилають мене в розвідку. Один юнак плаче... Замість нього взяв іншого.

Так нас Шаповал водив, аж привів до Ожоговців, а там нас інтернували.

***

Ще багато дечого міг би написати про Юнацьку Школу, бо це ж роки походів і боїв...

* Взірцевий (рос.)

КУПНО—ПРОДАЖ
домів, підприємств, інвестицій, фармів,
вакаційних дач у Південному Онтаріо.
ЗАГАЛЬНА АСЕКУРАЦІЯ.

Найбільше українське підприємство купна, продажу нерухомостей і забезпечення в Канаді. Затруднює коло 200 працівників у 15 бюрох в Онтаріо

R. CHOLKAN & CO. LIMITED
Realtor — Insurance Agent

4 БЮРА В МЕТРОПОЛІТАЛЬНОМУ ТОРОНТІ

527 Bloor St. W., Toronto, Ont. Tel. 532-4404
2336 Bloor St. W., Toronto, Ont. — Tel. 763-5555
3359 Bloor St. W., Toronto, Ont. — Tel. 236-2666

R. Cholkan & Co. Limited — General Insurance
2190 B. Bloor St. West, Toronto, Ont. M6S 1P3 — Tel. 763-5666

ЧИ КАРДИНАЛА РУБІНА МОЖНА ВВАЖАТИ ЗРАЗКОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ?

Коли осінню 1981 р., на ювілейні святкування річниць: встановлення Митрополії Української Католицької Церкви в Канаді, з осідком у Вінніпегу, і 25-річчя Стенфордської Епархії в Стенфордї (ЗСА), прибув за океан, щоб узяти в них участь, кардинал Владислав Рубін, Префект Конгрегації Східніх Церков, то його поява викликала велике захоплення й одушевлення серед Українців-католиків, як між віруючими, так і між Проводом тієї Церкви.

Причиною такого великого захоплення серед Українців-католиків було те, що кардинал Рубін народився в Галичині (здається в Тернопільщині), та що мати його була Українкою, та що він володіє українською мовою, якою місцями розмовляв зі стрічними нашими людьми, та промовляв в церкві і на зустрічах-бенкетах. Ті його розмови і промови українською мовою так розворушували українських католицьких вірних, що вони аж плакали з радости і захоплення. (Що ж, «Русин просить не много»).

А один високий достойник Української Католицької Церкви у ЗСА, на одному українському бенкеті, вітаючи кард. Рубіна, сказав про нього дослівно таке:

«Вітаю Вас, Дорогий Владика, не лише з глибокою пошаною, як Префекта Священної Конгрегації Східніх Церков, в якій наша Українська Церква, як своєю чисельністю, так і своєю кров'ю як і в минулому, так і в сучасному, займає одне з чільних місць, але теж вітаю Вас із цією українською сердечністю, як сина матері Українки. Помимо різних труднощів у житті Ви не відреклися рідної мови своєї матері і не лише не соромитеся її, але й гордитесь нею».

«Ви, Ваша Еміненціє, в цих часах асиміляції, являєтеся зразком невгнutoї стійкості й шляхетности, а Ваша мати є світлим прикладом для українських матерей в розсіянні».

І саме з приводу тієї похвали, виринає питання: чи насправду кард. Рубін є «в цих часах асиміляції зразком невгнutoї (національної) стійкості?»

Із його вибору національності, тобто його національного визначення, виходить, що кард. Рубін таким не може бути, і його не можна ставити як приклад національної стійкості відносно асиміляції.

Як нам відомо з інших скупих джерел про національне походження кард. Рубіна, то його родичі по національності були: батько був Вірменином, з тих Вірмен, що в давнині поселилися були в Галичині, а мати була Українкою. Отже народився він на українській землі і виростав серед гущі українського народу.

А яку національність вибрав для себе кард. Рубін, як національно він себе оприділив?

Він не пішов ні по лінії батькової національності, бо не став Вірменином, і не пішов теж за зовом крові української матері, бо не оприділив себе національно, як Українець... Він вибрав для себе третю національність

і став... Поляком!

Ще можна трохи менше дивуватися, що кард. Рубін не пішов за національністю батька і не став Вірменином: батько його походив із давно осілих в Галичині Вірмен, і мабуть був цілковито ополячений. (Хоч це не є оправданням для асиміляції його батька, бо багато Вірмен, розкиданих їхньою лихою долею по інших країнах, цупко держаться своєї вірменської національності).

Але що він не пішов за зовом крові своєї матері, і не визначив себе як Українець, то треба таки дуже дивуватися. Адже ж він, що його породила українська мати, виссав українськість, разом з молоком, з грудей української матері. Він теж народився, як ми це вже вище згадували, на українській національній території, і серед гущі українського населення, що повинно було мати великий вплив на вибір його національності.

Вибираючи свою національність, кард. Рубін не пішов ні за зовом свого батька-Вірменина, ні за зовом крові своєї матері-Українки. А з того ясно випливає, що вибираючи собі польську національність — він пішов не за голосом крові своїх обох батьків, а за... можливістю зроблення особистої життєвої кар'єри для себе. Бо ставши Поляком у польській державі, він мав найбільшу можливість зробити особисту життєву кар'єру.

З особистою життєвою кар'єрою кард. Рубінові справді, пощастило: ставши Поляком і вступивши у священничий стан, він, при допомозі папи Івана Павла II (якого, як говорять, мати також мала б бути Українкою), зробив блискучу кар'єру: досягнув високий ступінь кардинала у Католицькій Церковній Ієрархії, а в додатку до того, папа-Поляк іменував його Префектом Священної Конгрегації Східніх Церков. А коли б він був оприділив себе Вірменином, чи Українцем, то може й не був би зробив такої блискучої особистої кар'єри.

Тому Українцям-католикам немає чого попадати аж в таке велике захоплення, коли вони зустрінуть кард. Рубіна і почують, що він до них заговорить українською мовою. Що ж, і теперішній папа-Поляк, Іван Павло II, також говорить українцям-католикам гарні і похвальні слова українською мовою, які йому, як католикові і Полякові, нічого не шкодять, а Українцям-католикам нічого не помагають. Бо не важні є гарні слова і великі похвали в нашу сторону — а їхні діла в нашу користь. А покищо тих добрих діл для Українців-католиків немає. (Папа Іван Павло II також ще досі не визнав Патріархату Української Католицької Церкви і не призначив єпископа для Українців-католиків у Польщі. Рівнож листування між Московським Патріархом і Папою у справі ліквідації Української Греко-Католицької Церкви в Галичині, не можна зачислити до добрих діл для Українців-католиків).

Немає також моральних підстав ставити кард. Рубіна як «зразок» невгнutoї національної стійкості.

Коли в майбутньому, кард. Рубін появлятиметься

в церковних справах серед Українців-католиків, то і вірні, і духовенство повинні вітати його, як високого церковного достойника, з належною увагою і пошаною, які йому належаться. Але не треба захоплюватися його появою з тієї тільки причини, що він заговорить до нас українською мовою. (Зрештою, ті що чули його українську мову, кажуть, що він володіє нею дуже слабенько). Бо скільки ж то і наших лютих ворогів

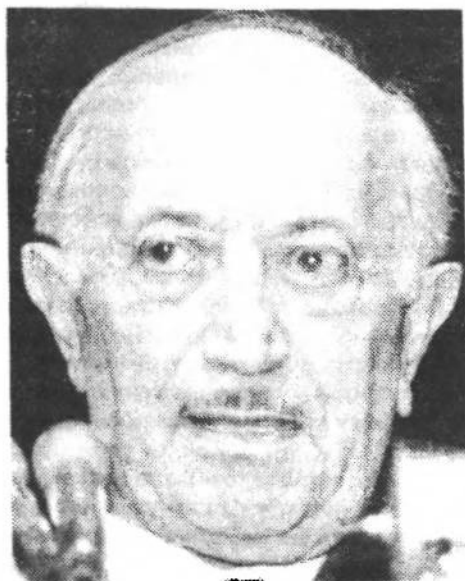
говорять, і то добре говорять українською мовою — то чи і ними маємо захоплюватися?

Шануймо й поважаймо чужинців, церковних чи світських достойників, не після їхніх гарних слів і похвал, висловлених для нас, навіть хочби нашою рідною українською мовою — а після їхніх добрих діл, які вони для нас, Українців, вчинили.

УКРАЇНСЬКО-ЖИДІВСЬКА СПІВПРАЦЯ —

МОДНА ТЕМА?

SIMON WIESENTHAL

**"WIESENTHAL - FIND ANOTHER
JOB AND LEAVE US ALONE!"**

THIS WAS WRITTEN ON A
PLACARD FROM THE
DEMONSTRATION
ON MAY 29, 1982
IN TORONTO

THE GLOBE AND MAIL

Holocaust books assailed

Jewish students at the University of Toronto want three books which say the Holocaust was a hoax removed from the Robarts Library history shelves and reclassified as fiction.

The three books — *Debunking the Genocide Myth*, *The Drama of the European Jews* and *The Hoax of the Twentieth Century* — claim that historical accounts of the systematic murder of Jews by Nazis during the Second World War are fakes. The books are available at many public libraries.

Student Joel Bainerman and representatives of the Jewish Student Union are preparing a presentation to put before the

university's library committee next month.

Officials at the League for Human Rights of B'nai B'rith in Toronto are watching developments at U of T and planning their own drive to have the U.S. Library of Congress book classification system amended so that books of this sort are automatically filed in fiction sections.

"We don't want this to be seen as book-banning, because we're very much opposed to censorship," said Alan Shefman, the league's executive director. "But I don't think reclassification would involve censorship."

David Esplin, U of T's chief

librarian, said the books will not be reclassified. "We do not make judgments about books; we simply put books of the same subject together," he said in an interview.

"If we gave in to that sort of pressure because one side didn't like something, life would be impossible. The books are on the shelves so that people can read them and make up their own minds. That's the reason we're here."

Mr. Esplin said the Library of Congress classification system, which is used by the Robarts Library, has been adopted by virtually all libraries in the English-speaking world.

Death of Rep. John Ashbrook

JOHN ASHBROOK
... What killed him?

By Robert Herzberg

Was Rep. John Ashbrook (R-Ohio) murdered? Serious-minded people, both in Washington and in Ohio, believe so.

But the "final, definitive" coroner's report, released on May 18, indicated no foul play was involved. Still, it must go down as the strangest death of any national political leader in modern times.

Ashbrook, 53, died Saturday, April 24, in the bathroom of a second-floor apartment-office above the Johnstown, Ohio "Independent," one of four weekly newspapers he owned.

Licking County Coroner Robert P. Raker tentatively blamed the death on "gastritis" or massive bleeding from the stomach and bowels. He has not said what caused it. Many suspect some kind of exotic poison.

ITEM: Ashbrook died two years to the day after his brother James died a violent death—many say at the hands of organized crime.

ITEM: He had just passed not one, but two complete physicals.

ITEM: He had no history of gastrointestinal bleeding or of other serious medical problems.

ITEM: He had told a newspaper he knew more about his brother's death than he could make public.

ITEM: Two autopsies have been performed, still without proving the cause of bleeding.

ITEM: He died an hour after telling friends he was "fine" while they were waiting for him to come to a campaign meeting.

WHITE HOUSE CONTENDER

John Ashbrook, known as "Mr. Conservative" in the House of Representatives, along with Sens. Barry Goldwater (R-Ariz.) and Robert Taft, planted the seeds in the Republican Party that led to the election of President Ronald Reagan. Most observers said he was one of five top contenders to follow Reagan to the White House.

Hardly a piece of conservative legislation or national movement did not have molding at the hands of the Ohioan.

FRIENDS SUSPICIOUS

"We don't have any proof, but we all have a feeling it (the death) isn't right (natural)," says friend Bob Bishop of Alexandria, Ohio. "I'm very much disturbed. I've wondered an awful lot (about the circumstances under which Ashbrook died). It doesn't look good."

"I think there will continue to be questions," says Steven Miles, an Ashbrook aide for more than two decades.

"They keep saying 'gastritis,' but that doesn't explain what killed him," says longtime friend Ken Gage, advertising director for the "Independent."

John Ashbrook died exactly two years to the day after the body of his brother James was found beaten and strangled near Johnstown. James is known to have been questioned by the FBI only days before he died.

Following James's death, John told the Columbus, Ohio "Citizen-Journal" he knew more about his brother's involvement with gambling than he could say publicly.

Ohio has quite a history of organized crime. There are said to be two "crime families" in the state, one dominated by Jewish people and the other with roots traceable back to Italy.

Reporters with Ohio experience say that fighting between the two groups still goes on. Cleveland is believed to be a major organized crime center.

It has been rumored that the crime lords tried to "get to" John Ashbrook by suckering James into very large gambling debts. When James, who was

in the savings and loan business in Ohio, failed to produce the expected results, he was murdered.

The belief is that James "knew too much" and when the FBI moved in to investigate the Vegas-Ohio connection, he had to be eliminated.

UNTIMELY DEMISE

John Ashbrook died in the midst of the greatest political battle of his life. The Democratic-controlled state Legislature—under required reorganization of congressional districts—eliminated John Ashbrook's district because Ohio had dropped in population compared to other states.

Ashbrook responded by announcing his candidacy for the U.S. Senate against Sen. Howard Metzenbaum (D-Ohio.) Ashbrook, who graduated *cum laude* from Harvard, was ahead of all other Republican contenders and moving up in the polls against Metzenbaum.

Dr. Besten Adelson, who works in the Cuyahoga County coroner's office, talked with the "Citizen-Journal" about the congressman's death. "I don't know enough, firsthand," he said, "but certain drugs and chemicals can kill without leaving anatomical changes."

Following the death, the standard autopsy was performed. The body was then embalmed on April 26 and delivered on April 28 to a grave site, where over 50 members of Congress attended the funeral, along with family and friends. But the casket was not lowered into the grave.

Then Licking County Coroner Dr. Robert Raker ordered the body back to the morgue for additional tests.

According to the newsletter of the American Pistol and Rifle Association (APRA), the body was then cremated and the ashes buried on April 30 in the family plot. Friends, the news media and those attending Ashbrook's service were never aware that the body had not been buried two days earlier, at the time of the funeral.

Dr. Raker confirmed that the congressman did not die from blood loss, that the autopsy showed no evidence of heart disease and that "his heart looked great." He also confirmed that Ashbrook's living habits had been known to

be quite good—that he drank perhaps one cup of coffee in the morning, and otherwise had normal eating and living habits. He said Ashbrook had looked and felt well, and that everyone considered him to be in good health.

APRA President Dr. John Grady personally spoke with Dr. Raker. Dr. Grady, himself a medical examiner for the state's attorney for 10 years, asked Dr. Raker what could be the cause of such a hemorrhage, restricted to the gastric mucosa.

The answer was that there were very few possible causes except for heavy metals or some other toxic materials. Early toxicological reports, however, showed no evidence of heavy metals or other poisons.

When informed that untold numbers of American patriots would be convinced the congressman had been murdered, the coroner stated that he would do everything possible to prove or disprove that possibility.

The APRA has urged public officials to continue to extend all efforts possible to clear up the matter of Ashbrook's untimely and suspicious death. In particular, the Second Amendment organization is asking Congress to investigate, "to determine if indeed Congressman Ashbrook is the latest in a long line of great patriots whose lives have been prematurely ended in order to prevent them from reaching greater and more effective positions of leadership."

SPOTLIGHT May 31, 1982

Haviv Schieber, a stateless, anti-communist Jew, is staging a hunger strike in Washington to protest what he calls "years of persecution by Zionists, led by the Anti-Defamation League (ADL) of B'nai B'rith." When Schieber first arrived in America in 1960, he had no idea he would become a storm center of controversy.

But because of his anti-communist and anti-Zionist activities, Schieber learned that he couldn't even obtain residency in this country no matter what he did—no matter who came to his aid. And come to his aid they did—congressmen, religious leaders, patriotic groups and various individuals interested in freedom—all to no avail.

A Polish-born Jew, Schieber fled his homeland in 1932, emigrating to Palestine. There he became a "freedom fighter" (anti-British terrorist) with the Zaborinski-Begin party. After the creation of the state of Israel, Schieber became the first mayor of the city of Beersheba.

"When David Ben-Gurion began to lead the country in a leftist-socialist direction," Schieber said, he began to protest.

Despite numerous attempts to silence him, Schieber continued his opposition and accepted an invitation to present his views before the 1958 Latin America Anti-Communist Conference. Warned that he faced imprisonment or death if he returned to his home and family, Schieber decided to seek political asylum

in the U.S.

This is when he encountered the ADL and its Zionist Israeli lobby.

The ADL sought Schieber's expulsion from several Central American countries, and tried to block his entry to the U.S.

As he traveled from one U.S. government office to another, seeking political asylum, it was impressed upon Schieber that his anti-communism wasn't the big problem. If he would just keep quiet about Zionism, things might be easier for him.

The shocking truth dawned on Schieber. The eye that had watched him and the hand that had oppressed him in Israel were here too. Not merely present, but in positions of power.

He found them in business, in the

BLOOR JANE HARDWARE

БРАТИ МАЙДАНИ — ВЛАСНИКИ

2392 Bloor St. W. Toronto, Ont.

Tel. 769-3114

Різні господарські залізні товари і знаряддя

• Кухонний посуд — металевий, скляний і порцеляновий

• Ключі тощо.

Anti-Zionist Jew Raps 'Persecution'

By P. Samuel Foner

news media, and throughout the government. He found them especially active in the powerful ADL.

Far from being intimidated into silence, Schieber was galvanized into greater action. As a result, steps by his enemies were taken to end his stay in this country.

For 23 years, the ADL has effectively prevented a determination of his appeal for asylum from being made. During this period, the Zionist group has continually sought Schieber's illegal deportation. The stateless but principled Jew has been imprisoned, bound, gagged, drugged, threatened and harassed.

Now 68 years old, Schieber has been separated from his family for nearly a quarter of a century, and calls upon the ADL to cease their interference with his civil rights and U.S. immigration policy. This will allow the Immigration and Naturalization Service to follow the State Department recommendation, made in 1979, that he be granted permanent residence.

SPOTLIGHT

Haviv Schieber, a stateless anti-Zionist Jew, began a hunger strike in Washington on March 18 to protest "years of harassment and persecution by international Zionists." Schieber is pictured above in front of the headquarters of the Anti-Defamation League (ADL) of B'nai B'rith in Washington.

SPOTLIGHT PHOTO BY DONNA MCGRAJE

МАРІЯ КРЕМІНЯРІВСЬКА

ВІВЦІ, ВОВКИ І ЛЮДИ

На кухні поралась куховарка Ганя, Українка з Західньої України.

Завжди, як Настя їхала на Батик, Марта нагадувала їй, щоб довідалась, чи не приїхав новий етап. Якщо приїхав, Марта часто пішки ішла в Батик. Справи завжди знаходились: чи в бухгалтерію, чи в «коптьорку». Як рахівник, вона могла ходити по всій території Батика — центрального відділу лагерь. Залагодивши свої справи, вона підходила до дротів карантинного бараку і гукала:

— Чи є хто з України? Українці є?

До цього часу одізналось лише двоє: Ганя і, через місяць після неї, Терен. Марта попросила Пінчука привезти їх, запевняючи, що це будуть добрі робітники. Відбувши карантин, Ганя і Терен прибули на «участок», на велику радість Марті, хоч вона з жахом думала, що вони тут можуть захворіти бруцельозом. Але їх все одно послали б на тваринництво, то хай вже краще будуть з нею.

Вони обоє були засуджені як повстанці, Ганя — на 10 років, Терен — на 25. Терен сміявся:

— Ото щедрі Москалі! Хочуть, щоб я прожив 100 років! Маю 75 років, а добавте 25 — буде 100! А згорять вони перше!»

Терен був селянин, що він своїх дітей довідався

про Україну. Ганя також селянка, мала 50 років, взяли її, бо на її городі, на межі, під корчем калини знайшли кривку повстанців. Люто били її, щоб сказала, хто були ці повстанці і де вони зараз, — нічого не довідались, а Ганя ще і зараз не могла видужати після тих допитів.

Ганя і Терен були патріоти. Вони не лише хотіли, щоб Україна була самостійною Державою, вони твердо вірили, що так воно і буде. А як же: ось-ось спалахне війна, Америка вдарить на Москалів і за тиждень переможе їх! Марта в душі гірко сміялась над тими словами, але не заперечувала їм, не вбивала в них віру в краще майбутнє. Марта вважала, що Ганю і Терена Бог їй послав. Марту забрали в жовтні 1939 року, вона не знала, що було в Україні. Від них вона довідалась, що 30 червня 1941 року було велике національне свято на українських землях, звільнених від влади Москви. В цей день святкували Волю, яку втратили на 22 роки. Святкували, що Україна знову стане самостійною державою, як 22 роки тому, аби Бог поміг вигнати Москалів з усіх земель українських! Ганя оповідала, що всі села, навіть найдавніші, найбільш затуркані, зібрались у їх повітове місто, на площу. Кожне село несло свої блакитно-жовті прапори, з золотим тризубом посередині, дівчата попереду, в народних строях, у вінках! Музики вигра-

вали, всі люди співали! Усі села, що ішли, співали. Хто і не думав про те, що він Українець, — говорила Ганя, — одразу пізнавав, що Українець! Так весело було, так радісно! Що миру було! Ішли і старі, і молоді, і діти, і чоловіки, і жінки! Яка то радість велика була! Оповідючи, вона наче знов переживала цю радість, обличчя її молоділо, зникав змучений вираз, очі сяяли. І Терен, слухаючи її, випростовувався, радісно і гордо усміхався. Марта всім серцем слухала ці оповідання. Вона переносилась думками на день 30 червня 1941 року, вона зустрічала села, що ішли по всіх дорогах, в кожне повітове місто, на звільнених від «руських» землях, вона бачила, як маяли українські прапори, чула спів і музику. Так, це був великий і радісний день. Це святкувалась ВОЛЯ! Визволення від трьохсотлітнього рабства! І вона гаряче дякувала тим людям, які оголосивши те свято, дали можливість народові усвідомити собі, хто вони є, відчуті себе Українцями, об'єднатись селам з містом, селянам з інтелігенцією, старим з молодими! Вона тішалась, що виявились такі люди, не всіх замучили Росіяни.

І все, що говорила Ганя, підтверджував Терен. Марта і Ганя, закінчивши денну роботу, ішли на тирло до Терена, щоб поспівати своїх пісень, бо і Терен, і Ганя гарно співали, щоб поговорити про «дім», про день 30 червня. Ганя була з Крем'янецьчини, Терен — з Рівенщини. Терен говорив, що і у них таке велике свято було, А які

— А які промови були! Почули б ви ці промови, пані Марто! Не з папірця, як всі Совіти говорять. Наші промовці дивляться на людей і зі свого розуму й серця говорять! І які люди говорили! Побачили б ви тих людей, пані Марто! Вони зараз в Америці, вони там говорять за Україну, вони всі військові, вони там збирають наше військо. Це дорогі наші люди, що пішли на Захід, що врятувались від погані, від Москалів.

О, з тим Марта погоджувалась: так, це дорогі наші люди, що пішли на Захід, щоб сказати світові про злочини Росіян, щоб розказати про страждання українського народу. Так високо ставлять і так вірять своїм емігрантам всі Українці, що живуть в Україні і всі Українці по тюрмах, лагерьях, на каторзі, у Воркуті, в Казахстані, в Сибіру, на Колимі.

На кухні Ганя мила котли, щоб братись за обід. Побачила Марту і заплакала.

— Чого ви, Ганю? Вам же нічого не буде.

— Та хіба я за себе боюсь? Вам біда, знаю, — і вона ще гірше заплакала. — Хай би мені краще, як вам... Через рік на волю, а тепер новий срок дадуть. Сідайте снідати. А що робити з кисілем? — Вона ще з вечора заквасила вівсянку, взявши її з концкормів на кисіль для «зеків», на обід.

— Якщо уповноважений зостанеться на обід, вллете, якщо поїде — зварите. Поки він доїде до Батика та поки пришлють якусь комісію, люди кисіль з'їдять. Гаюк заходив сюди?

— Так, дала чай і ту саму кашу, бо що дам?

— Нічого, Гаюк своя людина, такий же «зек», як і ми, тільки що інженер-годувальник. Цікаво, чи він і вертатись буде з уповноваженим?

— Казав, що так, я питала.

— Дуже неприємний цей уповноважений... страшенне обличчя, прикро дивитись на нього.

— Бо поранений. На війні був. Лице позашиване і одне око шкляне, хіба ви не бачите? Гаюк казав, що він Грузин, не Росіянин.

— Був на війні і згодився на таку працю! Бути «уповноваженим», над ким? Над нещасними «зеками»? Нічого на тих льокаїв московських не вплине, нічого їх не перевиховає. Дякую за снідання. Треба піти у ветлазарет.

Марта вийшла з кухні. Після нічної бурі був сонячний день. Десь недалеко від участки мекали вівці і ягніта. Це отара Тичевської, де вночі вчора стояв Терен.

Ця Тичевська! За місяць піде на волю, та з лагерьня її не пустять, буде жити за зоною і працювати як вільнонаймана. Бо її чоловіка в 37 році розстріляли, був визначним партійцем. Ці Москалі, що є споконвічними катками всіх поневолених ними народів, є катками й для своїх, коли гадають, що хтось з них хоче перехопити у них владу. Відпрацювала Тичевська 8 років, як «зек» в лагері постатті ЧС (член семьи), забрали у неї двоє дітей і сказали їй, що вона їх ніколи не побачить і знати за них нічого не буде, і не знайде їх ніколи, бо їм дадуть інші прізвища, і виховують їх як сиріт на «верних граждан атечества», а діти маленькі, швидко забудуть батьків.

Іпригадує Марта, як років три тому Марта пасла отару овець і заблудилась з нею серед караганника. Вівці потомились, лягли, а Марта наслуховувала, чи не почує де чабанських собак. І раптом почула дике, тужливе «Я хочу додому!» І без кінця, увесь час: «Я хочу додому!», розпачливе, повне одчаю, жіноче; «Я хочу додому!» І кожний раз цей крик ставав страшнішим, наче вона вичувала його з себе, наче аж присідала, руки д огрудей притискала, щоб сильніше крикнути. Таке люте горе було в цьому крикові!

Це кричала Тичевська. Казали чабани, що вона часто кричить так у степу. Так розпачає людина, що втратила все чисто, не лише дорогих людей, втратила те, в що вірила, за що пішла б на смерть. Терен і Ганя так не будуть кричати, вони знають свою правду і не втратили віри в те, за що страждають.

Марта тоді підняла свою отару і погнала до Тичевської, що гинула від горя і самотності. У ветлазареті Марта заглянула у комору. Чотири обідрані вівці висіли, бліда санітарка мила підлогу у коморі.

— Встали вже, Маруся? Легше вам?

— Мені завжди один день погано, а на другий вже краще.

— Знаю, Марусю, і мене мучила малярія, то Казахстан. Буде жити ця овечка?

— Буде, не треба буде вам платити.

— І курдюк відросте?

— Ні, ні, курдюк не відросте, так приймуть на м'ясозаготівлю.

— А де Лепеха?

— Разом з Савокасом готують овцарки на тирлі. Вночі змішались дві отари, будуть в обід розбирати.

— А Настя де? Не знаєте?

— Певне в бараці.

Марта пішла в барак. Настя сиділа та тапчани і щось шила.

— Настю, уважайте, як тільки побачите, що уповноважений поїхав, збирайтесь і ви на Батик. Я підчу, докінчу відчита. Затерете м'ясо овець, накладну дасть Лепеха.

Подумала, сіла біля неї.

— Настю, я сама не можу говорити з Гаюком, ще побачить хто. А ви, коли усе зробите на Батику, знайдіть Гаюка і запитайте, що йому говорив уповноважений, коли вони вертались на Батик. Хай мені на словах скаже, записки у нього не беріть, ще у вас її хто побачить.

Вийшла з бараку. Верталась в контору і тужила. Серце її гриз неспокій. у конторі нікого не було. Крізь вікно бачила Гаюка, що ходив наоколо скирд вже звезеного на участок сіна, вимірював їх і співав: «Ти пастой, пастой, красавіца мая...»

Гаюк, а українських пісень не співав! І нікому не признавався, що він Українець. Тому його і послали у Казахстан, а не на якусь Воркуту чи Колиму. Безумовно, він за Марту не вступиться, а що почує — передасть.

Марта не могла не думати, що буде. Що з нею зроблять, який новий срок дадуть? Сіла за відчит і примусила себе думати тільки за відчит, щоб закінчити його. З помешкання начальника, що було зараз за стіною, доносились голоси начальника, його жінки і уповноваженого. Гаюк доспівав свою пісню, закінчив вимірювати скирду. Коли ж вони вже пойдуть?

Відчит закінчений... З вікна контори Марта побачила, що воловик запрягає коня в бідарку. До нього підійшов Гаюк, розмовляє з ним і помагає запрягати. До воловни пішли уповноважений, Пінчук і його жінка. Зібрались біля бідарки. Уповноважений скочив у бідарку, Гаюк за ним і взяв віжки у воловика. Пінчук щось весело говорив і реготав. Цей Пінчук був засуджений за розтрату на п'ять років. У лагері добре себе поведив, бо був «хитрий хахол», вийшов на волю, оженився з «битовичкою» і тепер вони обоє пишаються, що «начальники». На участку склад робітників був добрий, Пінчук усвідомлював собі це і своїми вказівками в роботі людям не перешкоджав.

Від'їхали. Пінчук з жінкою вернулись до хати.

А Марта тужила. «Яка мені неприємність і поради мені ніхто не зможе...»

З бараку вийшла Настя, несла порожні лантухи. Марта пішла їй назустріч:

— Ось тут відчит, ось запотребовання на харчі. І вертайтеся скоріше...

— Сьогодні ще те все одержу і наніч виїду назад.

Вона пішла низька, флегматична, ще молода жінка з Харкова. Обернувшись, побачила, що Марта дивиться їй услід, сказала:

— Щоб той Рябов здох!

У кухні вже кипіли котли. Марта сіла біля столу.

— Варіть кисіль, Гаюку, сьогодні вже ніхто не приїде, хіба що завтра.

Марта дивилась крізь вікно, як Настя швидко запрягла воли, пішла в барак, винесла торбу, поклати на воза, сіла сама і поїхала до ветлазарету по м'ясо. Ганя і Марта мовчали. Ганя поралась біля котлів, а Марта, підперши голову руками, дивилась на сопки, де вони, на Заході, розірвали свій ланцюг і утворили широку долину, наче дорогу у далекий світ, просто в Україну.

— Пішла би я ось так, Гаюку, все вперед і вперед, ішла б удень і вночі, і втомі не чула б, і їсти не хотіла б, аж в Україну зайшла б, на наші рідні села, запитала б: «Як ви живете, люди мої дорогі? Все вистояєте під в'язничними брамами з передачами для рідних, яких Москаль

катує на допитах? Все вивозять вас «Рускіє» на осоружну чужину, на голод, на непосильну працю? Все розлучають батьків і дітей, чоловіків і жінок? Чи ще яке нове лихо вам придумав, щоб знищити Українців, щоб і знаку по нас не було, щоб на нашій святій землі були лише «Рускіє». Вона повернулася до Гані:

— Що в порівнянні з тим моє лихо, Ганю, щоб мені і присудили? Це моє особисте, а що особисте — це мале і неважне. Пережила сім років, переживу і те, що мені присудять ще, бо це мені назначить Господь.

Ганя плакала, не хлипала, лише тихо витирала сльози, що рясно текли по обличчі.

У конторі Марта ще до обіда порахувала, скільки має бути концкормів. Їх небагато зосталось, увечорі їх можна буде переважити.

Ганя доварила обід, прибрала кухню. В Ідальню входили сіновози зі своїм хлібом, мисками і ложками. Ставали в чергу перед віконцем до кухні і подавали Гані через віконце свої миски. Ганя щедро наливала в них борщу і з привітним словом ставила їх на полицю, за віконце. Обідали тут, в Ідальні, за трьома довгими столами.

Чабани підганяли отари, залишали їх на тирлах, під доглядом нічних чабанів, а самі йшли обідати. Сюзанна також пригнала свою отару, кинулась до Терена:

— Забрали Марту?

— Та хто там забрав! Он сумна ходить. І чого? Все одно за рік найдалі їх чорт візьме! Ідіть обидві обідати!

Сюзанна підійшла до Марти і взяла її за руку. Гарне лице Сюзанни було бліде, сині очі червоні. — «Плакала в степу», — подумала Марта.

Обідали в Ідальні. Марта чула на собі погляди людей, то цікаві, то співчутливі, бачила, що всі знають про її біду, що обговорювали, що їй буде за це, але тут, при ній, мови за це не було. Рябов взяв свій обід і пішов у бакар обідати.

По обіді Савокас лишив дві отари — Тичевської і Абського, сказав і нічним чабанам вийти на тирло: будуть розбирати перемішані отари. Це робилось так: отари ставились одна проти одної, але далеко одна від одної. Нічні чабани ходили поміж отарами, дивились, щоб вівці і ягнята самі не перебігали з отари в отару. Абський брав зі своєї отари ягня, що дуже мекало, ставив його між отари, а сам відходив. Залишившись саме, ягня починало щосили мекати. Мати-вівця, в другій отарі, чула його розпачливе мекання, пізнавала свою дитину, виривалась з отари і бігла до нього. Наставала радісна зустріч. Всі чабани бачили, що то мати і її ягня. Абський підходив до них, брав ягня і відносив його у вівцарок, вівця сама бігла за ним. Нічний чабан впускав її в той же овцарок. І так для кожного ягняти знайшли його матір. Ягнята вже не мекали, але одна вівця, не перестаючи, кричала: її ягнятка не було. Лепеха забрав її у лазарет. І якщо перед тим було чути на весь степ розпачливе мекання ягнят та овець, то тепер залягла така тиша, наче і близько не було ніякої отари. Долучили відбитих овець до отари Абського, порахували його отару, потім отару Тичевської і чабани погнали їх у степ пастись. Минула ніч коштувала участкові одного ягняти і одного курдюка — все одно, що нічого. Якесь вівця приведе двоє ягнят двоє ягнят, Савокас запише одно і покриє недостаючому «голову».

Марта завжди з приємністю дивилась, як

знаходять маток для ягнят; вона любила овець, завжди весело усміхалась, коли наставляла радісна зустріч вівці-матері з ягням, але сьогодні дивилась, як кризь туман, стояла і думала над усім своїм життям. Що буде? На скільки П засудять? Вона думала про святу Україну, розп'яту «Рускими», думала, скільки страждань переніс український народ і як страждає зараз. Пішли вже вівці і чабани, а вона стояла, самотньо біля розколу, впершись у щит, і думала.

Раптом почула за собою голос Терена:

— Ходіть, пані Марто, Ганя чекає, щоб ви їй видали харчі на завтра.

Марта пішла за Тереном.

— Знаєте, дідусю Терене, яку радість ви Ганя мені зробили, що розказали за свято 30 червня! Я тішусь, бо я знаю, що це було для Українців! Такий збідований, такий покривджений український нарід і мав велику радість волі, Волі! Хай місяць, хай і менше ходив вільним по своїй землі, і духовенство з ним, і освічені люди, і бідні, і багаті. Спасибі Богові, що привів вас до мене, спасибі вам, що розказали мені.

Терен мовчав, він був зворушений.

Увечері Марта знов стояла біля розколу на горбку, чекала на отари і дивилась на далекі сопки, де вони розірвали свій ланцюг і утворили широку дорогу на Захід, просто в Україну. Сонце, непомітно і лагідно, схилялось над цією дорогою. Надходили отари, сонце освітлювало їх. Спереду ішов чабан і стримував вівці. Вони ішли рівно-раменними трикутниками. Дванадцять тих трикутників, з різних кінців степу підходили до «участка», залляті сонячним промінням, під голубим, неозорим небом.

«Така ясність кругом, така чистота і така краса» — думала Марта, а у мене на душі чорна, чорна ніч. Ти, Боже, створив всесвіт і Ти керуєш ним. Ось тут, в цьому розлогому степу, в сяйві сонця і небесної блакиті я стою перед Тобою і говорю Тобі: чим ми провинились так тяжко перед Тобою, що Ти віддав нашу Україну? І Ти не караш «Руских»! А я, Господи, нічого «Руским» не забула і не простила! Навіть те, що було 800 років тому, коли вони вперше напали на наш святий Київ, ограбували наші церкви, вивезли до себе образи наших майстрів і тепер хваляться ними, як своєю «древне-руською живописью». Вони тоді дощенту зруйнували нашу столицю, зарізали всіх людей, всіх, навіть немовлят, зробили те, що через 600 років зробили з Батурином! Не забула я їм ні Києва, ні Батурина, ні всю землю нашу, завжди ограбовану і сплюндровану ними. Нічого не забула і не простила! Ні

гетьмана Богдана, якого вони отруїли і він два роки конав, такий був здоровий, такий потужний, що московська отрута два роки мучила його, поки вбила. Не забула їм мук наших гетьманів Многогрішного, Самойловича, Полуботка, ні страждань мученика Петра Кальнишевського! Нічого не забула! Ні Крутів, ні Базару, ні в льохах гебеу, чека, енкаведе замучених мільйони Українців, ні Соловок, ні Воркути, ні Колими, ні сім мільйонів Українців, замучених створеним ними голодом!

Боже, Ти віддав їм у руки! Який гріх я зробила? Який гріх всі ми зробили? Знаємо, що ми Українці? То ж Ти сам, Господи, дав нам нашу землю і поклав в наші серця гарячу любов до України! А зараз, який гріх я зробила? Що нагодувала нещасних? Гріх би був, щоб я могла це зробити і не зробила! Прошу Тебе, не дай, щоб нове тяжке лихо впало на мене! Верни мене в Україну! Рік мені залилось! Верни мене в мою Україну!

Підійшов Савокас, цей старий Киргиз, що колись збирав по степу священні листки Корану, побачив Мартине обличчя, наче відчув, що вона з Богом говорить, став, непомічений нею.

А внизу зі степу надходили стрункі трикутники отар.

* * *

Рано, тільки почало світати, Настя приїхала під контору. Тихо зайшла до Марти, підійшла до тапчана, сіла навпочіпки біля її голови і зашепотіла:

— Не спиш, гризешся? Нічим не гризись! Гаюк сказав, що уповноважений ще по дорозі подер тебе, що підписали ти і ця нечиста сила, Рябов. І ще сказав Гаюкові: «Молодець жінка, вміє нагодувати людей, люди і працювати будуть».

Настин шепіт Марта сприймала, як найсолодшу музику.

— А ще сказав, щоб начальник цього чорта Рябова послав у етап і що він сам це допилює.

— Уповноважений так і сказав: «нечисту силу» і «чорта»? — радісно зажартувала Марта.

— Ні, це я так кажу, — втомлено відповіла Настя, ідучи до дверей. А на порозі обернувшись, засміялась і додала: — А може він так і казав...

Через чотири дні Рібова і ще двох сіновозів, без яких «участок» міг обійтись, відправили в лагерь, в Караганду на «стройку».

Австралія, 1976 року

Замовляйте нову книгу Валентина Мороза «Лекції з історії України» (вийшла з друку).

Замовлення висилати на адресу:

Valentyn Moroz
23 Armadale Ave.
Toronto, Ont. M6S 3W7
Canada
Tel.: (416) 767-6862

нове !

нове !

КУРС ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Валентина Мороза

продовжується з осені (в Торонті). Крім того, буде також

КУРС УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Елементарний курс історії України для дітей

КУРС «УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО»

курс історії України в Ошаві.

Початок Курсів — з 1-го жовтня, всього 32 лекції, до червня 1983 р.

(Курс «УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО» — 10 лекцій, пізніше, взимку).

Перший Курс уже відбувся (листопад 1981 — червень 1982). П'ятдесят його слухачів є найкращою рекламою.

Запитайте будь-кого з них про рівень Курсу і приходьте 1-го жовтня на першу лекцію, на будь-який Курс.

Присутність на кожній лекції не обов'язкова. Кожен

може вислухати за бажанням одну чи кілька тем, які його цікавлять (список тем буде опублікований), з відповідною оплатою за прослухані лекції.

Оплата за домовленням.

Зголошуватись письмово на адресу:

VALENTYN MOROZ
23 Armadale Ave,
Toronto, Ont. M6S 3W7

або телефонічно на число 767-6862 (з 5-го липня до 31-го серпня не дзвонити).

Записуйтесь, поки є місця!

ЛИСТИ З ЗАГАЛУ

Пане Професоре!

Дякую Редакції за пересланий журнал «Анабазіс». Журнал цікавий і такий дійсний наш! Зрештою, хто був на «курації» в таборах «старших братів», цьому Україна вірить навіть о дванадцятій годині ночі!

Нарешті маємо журнал, де віє вітром наших степів — наш **Євшан-зілля** для старших і молодших дітей цієї самої ніколи не скореної Матері.

Я особисто завидую всім своїм Землякам, що чудово володіють нашою мовою, в мене вітчим був Поляк, я учав до польських шкіл і не мав можливості вивчати своєї мови — вчився саий як міг.

В Америці я молодий емігрант, приїхав довкруги, бо перше джентельмени з-над Темзи вислали нас до «косоогого батька Сталіна». В таборах я багато навчився і дуже жалую, що там на «курації» не були ті, що називаються провідниками, справи наші були б в діяспорі багато кращі. Маємо буньчучні статті, що вже завтра будемо у Києві, а ми за 36 років не вміли зорганізувати

своїй Гімназії в Мюнхені, мовляв немає кандидатів — дайте патріотів по 10 дол., але всі на стипендії. А в діаспорі є багато нашої бідної і здібної молоді-кандидати знайдуться. Пане Професоре, я знаю дуже добре, що Вас болить невдячність і брак розуміння наших земляків з проводу, бо вони таборів не куштували. Але коли Вас Господь, і ніхто інший, післав на цю місію — то видно, що вибрав Вас як гідну людину цієї місії.

Я вже давно носив грішну думку, що, видно, Господь нас, Українців, не любить, але кара починає доходити до наших ворогів. Кара за наших Лемків вже почалася, кара за народ гарний, чесний, глибоко релігійний, кара за плач, ридання дітей, матерів, кара за безчестені Святині — людей можна ошукувати, але Бога — ніколи!

Так прийде кара на всіх гнобителів і своїх зрадників. Я, як бувший лягерник, що бачив частину пекла, схилию перед Вами свою старечу голову — хай Всевишній дасть здоров'я до праці на невдячній народній ниві — праці для нашої молоді. Молодь наша має народню етику, котру одідичила по своїх предках, молодь вміє відділити зерно від полови і стратила віру у старших! Це сумне, але правдиве! Нам для спільного добра треба продовжувати діалог з Жидами і переконати їх, що Українці ніколи не були антисемітами, а що в історії були прикрі сцени, то й Жида не були також без гріха. А коли б вони в часі наших змагань були б нас підтримали — то не було б Гітлерів—Сталінів і іншої сволочи..

Пане Професоре! Ще раз бажаю Вам повних успіхів в праці для України.

Емерит
Чікаго

Вельмишановні панове!

Перечитавши вашу статтю «Бандера і Бандерівці», я звернувся до Всемогучого Господа і щиро помолився за Ваше, панове, здоров'я.

Яка глибока правда! Скільки любови до бандерівців і всієї патріотичної громади я відчув у згаданій статті.

Ваш порив до пробудження нас зі сну байдужости до України нехай буде завжди з Вами. Після 40-ка років перебування поза межами батьківщини, де наш патріотизм, попавши у світ матеріалізму, притупився, цього нам дуже бракувало.

Були бандерівці, які жертвували ідилією родинного щастя і міняли її на жорстоку і непевну підпільну, або відкриту збройну боротьбу проти наїздника. Цей запал був і далі існує на рідних землях України, але, на жаль, гангрена самозакохання, самолюбства, славолубства і страх перед смертю загнала наших емігрантських «бандерівців» в табір будівників національних фондів. Все зосереджується на тих фондах, немов би людина жила лише хлібом.

Де поділися бандерівці?

Правда, ім'я лишилося і залюбки деякі організації навіть приписують його собі, та то лише заслона, за якою криються лицеміри, боягузи і грошолюби.

Бандерівці не зникли і ніколи не зникнуть так довго, як довго хоч один чесний, патріотичний Українець житиме під сонцем. В діаспорі вони у меншості, але знаходяться в кожній організації. Правда, до проводу їх не допускають, бо там, на думку «небандерівців», потрібні люди впливові у комерційному світі, люди, які спроможні заплатити за їхню славу і пошану. Забули наші «небандерівці», що одержимість духа може допровадити до довготривалої слави, до вічного життя. Жанна Д'Арк не збирала фонди, а прикладом доказувала глибину любови до своєї батьківщини, а тому Франція і звільни-

лася від англійської навали. Б. Хмельницький не потребував з капелюхом ходити, а показував запал боротьби такої міри, що був наслідуваний масами без надуму. Ісус Христос не платив своїм апостолам, щоб писали Євангеліє, а своєю смертю дав наказ писати, поширювати і боронити християнство.

Чи це завеликі вимоги? Може, — для пересічного громадянина, але ніколи не може бути завеликою для провідника, навіть і меншого калібру.

Наколи хтось пхається до провідництва лишетому, щоб після його смерті справили йому величавий похорон і багато писали про нього в пресі, то за таким провідником ніхто не піде; люди міряють велич провідника міркою патріотизму, а тому і не дивне, що з наших організацій люди відходять, а молодь не тримається. Найлегше обвинувачувати членів за банкрутство організації, але погляньмо на себе: чи ми живемо для організації, чи організацію маємо за дійну корову?

Дорогі редактори! То що Ви вимагаєте від еміграційних провідників тепер — ми вимагали тому двадцять років. То були голоси «вопіюючих во пустині», що показує, які провідники опинилися на еміграції, коли в краю ішла завзята боротьба на життя і смерть, як репрезентанти тієї боротьби (за малим винятком).

Прикро, дуже прикро бути бандерівцем і виступати проти бандерівців, бо Москва, нападаючи на буржуазних націоналістів, в першу чергу лає бандерівців. Та Москва лає бандерівців за те, що вони бандерівці; а ми лаяли і лаємо за те, що вони перестали бути бандерівцями.

Ви у своїй статті виразно поставили межу поміж патріотами і тими, які грають ролю (на жаль, для добра Москви) патріотів.

Одержимих нам треба, а тому щастя Вам Боже втримувати відчинені двері до нашої української одержимости.

Бандерівець

СМІХ НА ЗАЛІ

ЙОСИП БИЛО

ЗАПЕВНИВІ

Рознеслись по Україні,
Всюди слухи вперті,
Що Щербицький тяжко хворий
Й ось-ось має вмерти.

У Полтаві на базарі
(Чи в іншій містечку)
Один Москаль з Українцем
Зайшли в суперечку.

Як Щербицький вріже дуба —
Треба ж поховати.
Хто ж за похорон покрие
Всі кошти, витрати?

Москаль каже: — «Ваше дело!
І конци у воду!
Ведь Щербицькій, всем известно,
Есть Хахол от роду!»

Українець тут відразу:
«Наш... та з вами в спілку,
Він щоденно тільки дмухав
В кремлівську сопілку...

Заберіть його для себе,
Та в Москві зарийте!
А всі кошти та витрати
Ви самі покрийте.»

Жид стояв десь недалеко,
Нашорошив вуха,
Й суперечку цю між ними,
Геть усю підслухав.

Не витримав, і нарешті
До них підступає,
Привітався, та відразу
Ось так починає:

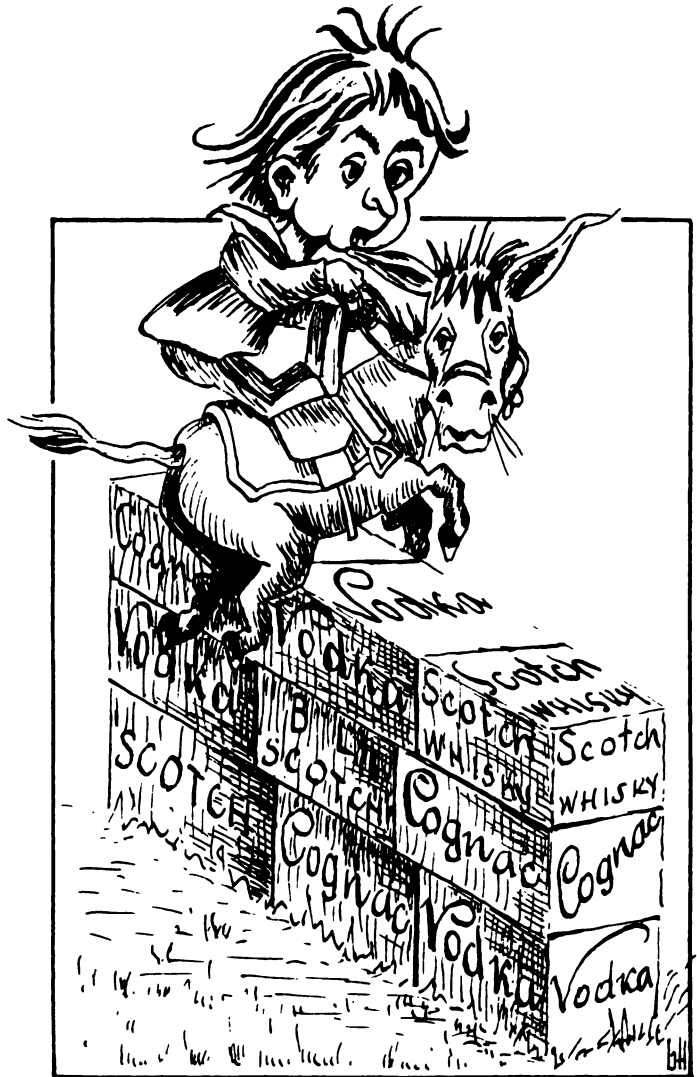
«Вибачайте мені щиро,
Може й не до ладу?
Як бажаєте в цій справі —
Я вам дам раду:

Ви нам, Жидам, заплатіть лиш
За це добрі гроші
Й ми Щербицькому влаштуєм
Похорон хороший...»

«Марна праця! — Хохол каже, —
Як розсудить чесно —
Ви Ісуса раз ховали
А він — знов воскреснув!

І з Щербицьким може статись,
Ця подія, пане,
Як ми його загребемо —
То вже більш не встане!»

ОЙ ГОРІЛА КОЛОМІЯ
Я СИДІВ НА ЛАВЦІ,
УПІКАЙТЕ МОСКАЛІ,
БО ЙДУТЬ СВ'ЯТОСЛАВЦІ!

На Єленівці відбулись сумівські
спортові змагання...

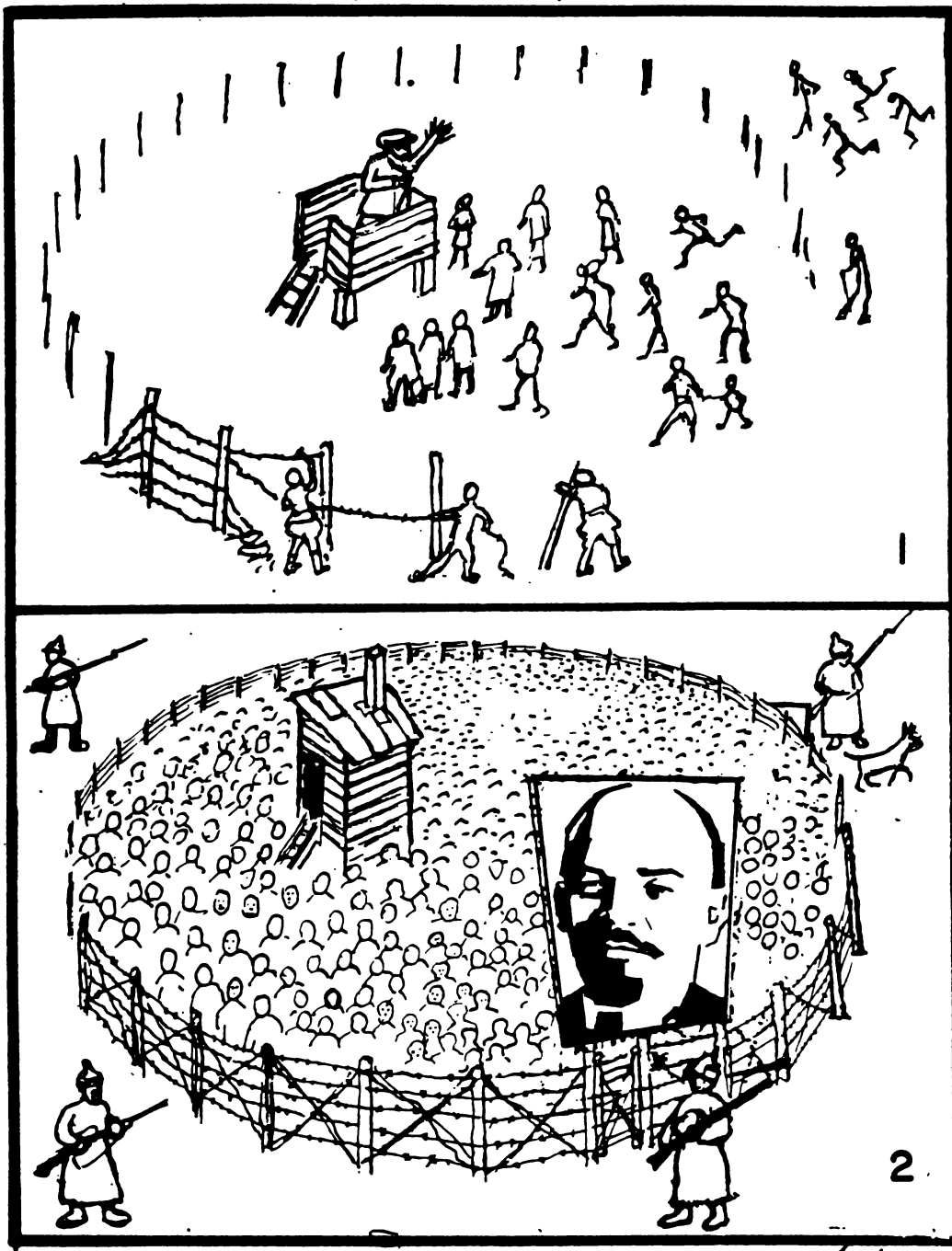
(ПЛІАХ ПЕРЕМОГИ)

ДІЙШЛИ ДО ЗГОДИ...

Колись Ніксон у Брежнєва
Порушив цю тему:
«Час нам вкупі розв'язати
Важливу проблему:
Нехай усі космонавти,
Обох наших націй
Досліджують космос разом
При тісній співпраці...»

Брежнєв хитро усміхнувся
На таку нагоду.
Каже: — «З радістю відразу
Даю свою згоду!
При одній лише умові,
В цім матимуть змогу:
Що Америка дасть хліба
Для них на дорогу...»

ПРОЛЕТАРІ УСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Ш. Д. Б. / Ю. К. В.

ЧИТАВ Я...

в «Українському Житті», який то той Мороз, чомусь то дуже до нього причепились. Но як генерал Пйотр Грігоренко стругнув дурницю (радить нам просити в Поляків прощення за Катинь), то в «Українському Житті» чомусь про це я нічого не читав. Чому? Якийсь там американський генерал чи політик був радив Американцям вдарити по Москві, а тоді вже пояремлені народи самі докінчать з Москалями. Й знова «Українське Життя» проливає крокодилячі сльози, що це не по-людськи, недобре. Чому ні? Таж звісно, що все і всюди б'ється по голові, це вже наші парубки на селі добре розуміли, тільки чомусь то наші вчені політики того зрозуміти не можуть. Таж якби там пропало кілька мільйонів кацапів, то і так ще б наш рахунок з ними не вирівнявся, вже хоч би за той один голод 1933 року. Кому і чому так то жаль отих Русских ребятушек, а їм нас було жаль? Як наші з голоду вмирали, то вони тішились, що «Хахли подихають», а тепер оті Хахлушки чомусь то так за тими Кацапами побиваються. Якщо вони з нами будуть поводитись як з людьми, то й ми з ними також будемо по-людськи поводитись, а покищо того ще нема.

Іван Іванхів,
Денвер

ПРОФЕСОР ПРИЦАК В ІЗРАІЛІ

— Той один мусить бути з наших... Він мені виглядає замудрий на голя!

(З «Лиса Микити»)

МАТЕРІЯЛИ З УКРАЇНИ

ЗАЯВИ ОЛЕКСІЯ ТИХОГО

РЕДАКТОРОВІ ГАЗЕТИ «СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЙ ДОНБАСС»

Прочитав статтю А. Наумова та І. Петрова «Бесславній кінець клеветников», надруковану Вашою газетою 11 вересня 1976 р., яка ось уже кілька днів н дає мені спокою.

Справді, хто такий Будько? Анонімщик? — може. Але анонімщиками були і В. І. Ульянов, Й. В. Джугашвілі та тисячі інших. Вчитель? — так. Добрий чи поганий? Якщо закінчив вуз, викладав різні предмети, заробив найвищу в СРСР пенсію, то, мабуть, добрий був учитель. Працював у «заснованій окупантами школі» і не був за-

суджений Сталіним-Берією (а як судили, всім відомо), то це робить йому честь, бо діти замість байдикування в голоді і страху набували якихось знань. Я сам був на окупованій території, у нас окупанти не заснували школи, діти (і я в тім числі) байдикували і після окупації десятилітні посідали в перший клас, а замість сьомого багато хлопців пішли в армію, а дівки в сьомий клас або на роботу. Не думаю, що це було краще, ніж діти вчилися б лічбі, читанню, писанню. Загальний рівень розвитку їх був вищим, а ідеї фюрера навряд чи до них причепилися б.

Будько виростив чотирьох синів, виховав їх людьми («одержує круглі суми» і напевне не через суд), здобули вищу освіту і придбали автомобілі (мабуть не за приписки, редиску чи самогон, бо такі факти дописувачі не залишили б тайною від своїх читачів).

«Требовал освобождения из тюрем уголовных элементов». Незрозуміло яких саме? Вбивць, грабіжників чи

може суджених за згвалтування? Не думаю. І мабуть жоден із читачів у таке не повірить. А якщо вимагав звільнення таких «кримінальних елементів», яким був я та яким став сам Будько, то я теж за звільнення таких «кримінальників» і від того наш народ, як і будь-який інший (наприклад, чілійський чи уругвайський) тільки виграє би.

Про інших згаданих у статті «клеветників» нічого сказати не можна, бо не приведено суті їхньої «клевети», а що вони заявили ніби вели себе неіскренно і ними керувало «единственное чувство — личной карьеры», то я з власного досвіду знаю, як отримують такі заяви (самого дві доби тримали в жаклих, нелюдських умовах в КПУ 15-17 червня 1976 року і підполковник КДБ Мельников В. О. зі мною «бесідував» на теми «Клевети і націоналізму».

Стаття закінчується словами «наши советские законы» свято берегут часть гражданина Советского Союза». У зв'язку з цим напишу трохи про закони і честь громадянина.

На основі анонімки (сфабрикована КДБ), що ніби-то я обікрав магазин № 7, прокурор дає санкцію на обшук.

Ідуть (і мене везуть, бо заарештували далеко від дому) два співробітника міськвідділу міліції, два «дільничих» міліціонера і «шофер» («дільничі» без документів). «Шофер» і «дільничі» зразу полізли в мої рукописи, листи. Вимоги закону, в тім числі Конституції України та СРСР, Загальної Декларації прав людини, процесуальні норми для них ніщо, вони ходять по них потоптом, на протести не реагують. Конфіскували мої праці, листи, фотографії, друкарську машинку, чистий та копіювальний папір, а мене самого закрили в камері попереднього ув'язнення без санкції прокурора, без права поговорити з прокурором чи представником КДБ. «Дільничні» та «Шофер» в рахунок не йдуть.

Минуло три місяці після тої акції. Мої скарги відфутболюються з прокуратури УСРС, Президії Верховної ради УСРС, з прокуратури СРСР в прокуратуру Донецької області, а звідти пишуть відписки помчник, заступник, знову помічник (а сам прокурор не підписує, очевидно уникаючи відповідальності). У відповідь на скаргу голові КДБ України прийшов співробітник з Костинівського міськвідділу КДБ, щоб «Усно повідомити, що на мою скаргу прийшла відповідь і що порушенням законів не було». На моє запитання: «чому усно?» відповів: «мені так сказали».

Подавав заяву в облсуд, щоб розглянули справу в

судовому засіданні — не прийняли (заступник голови облсуду в цивільних справах Демідова). Переадресував її голові Донецького облвиконкому Гридасову — відповіді нема.

Так де ж закони, що свято бережуть честь громадян СРСР?

Я відсидів у тюрмах і лагерьх 7 років, не скоївши ніякого злочину, і до сьогодні не реабілітований (двадцятий рік іде після суду!). 4-ий місяць затримуються мої матеріали, забрані без санкції прокурора, без суда. Чи можу я повірити, що Наумов та Петров пишуть правду?

Я, як і Будько, вчитель. Мої скроні теж украсила сивина (в 1958 році у Володимирській тюрмі), працював у 5 школах і викладав різні предмети. Згідно диплома мені присвоєна кваліфікація «научный работник в области философских наук, преподаватель ВУЗа и звание учителя средней школы». На хліб насущний останні 9 років заробляю фізичною працею: вантажник, пальщик, слюсар-монтажник, оператор-дефектоскопіст, пожежник. Болію долею дітей, вивчаю проблеми виховання та навчання дітей, але в школі мені місця не знаходиться. Крім того займаюся проблемами рідної мови на Донеччині, укладаю словник.

Маю двох синів. Автотранспорту вони не мають, молодший — науковець науково-дослідного інституту, живе в гуртожитку видів на квартиру не має. Крім того підполковник КДБ Мельников сказав, що його з інституту вигонять.

Я хочу щоб: 1) школа виховувала та навчала дітей, які б у майбутньому не ставали злочинцями, міщанами, бюрократами; 2) ніхто не сидів у тюрмах та лагерьх за свої переконання, погляди чи слухання «радіоголосів»; 3) не судили за зачиненими дверима; 4) не робили беззаконних обшуків, конфіскацій, ув'язнення в КПУ.

Може цей мій лист послужить матеріалом для статті, наприклад, «Неанонімний наклепник» (я анонімок не пишу). Можу дати більш детальну інформацію.

Моя адреса: 343262

Донецька область

Костянтинівський район

хутір Іжевка

Тихий Олексій Іванович

(Відповідь прошу надіслати українською мовою)

ЛЮБОМИР ХАБУРСЬКИЙ

БЕЗПЛАТНИЙ КВИТОК ДО АФГАНІСТАНУ

Що сталося з Афганістаном? Чи зник він з мапи? Чи перестали воювати Афганістанці? Чи більше молодих Українців там не посилають класти голови ні за цапову душу?

Не минуло два роки, та вже чутка про Афганістан зникла не лише з хвиль радіо й телевізора, але також із наших уст і думок. Так Москالی знову жужили наш

типовий людський стан, який розгорається скоро, а потім так само скоро гасне. Це власне в нашій короткій пам'яті Москва знаходить відкриту дорогу, безплатний квиток загарбувати який-небудь край, в який-небудь спосіб. Коли ніхто не піднесе галасу, тоді злодій украде. Коли ми не зрушимо світову свідомість, Москва далі буде палити дітей і жінок, засипувати землю хемічними вбивниками, і

буде дальше висилати наших ровесників на смерть у далекі азійські гори. І так, коли нам байдуже, Москві буде також байдуже про їхні злочини.

Чи наша пам'ять є така коротка? Чи ж ми не навчилися з помилок нашої історії? Чи ж ми є такі боягузи і слабодухи, що не піднесемо пальчика в сторону оборони?

Що з того, що ми поставимо пам'ятник, зробимо фільм, чи задекларуємо за сорок років в пошану борцям Афганістану? Так Жида вшановують трагедію, що була сорок років тому. Тоді буде запізно вертати вбитих, тоді буде запізно проливати сльози жалю за наше ліни्वство і бездіяство, тоді вже не вислухає нас світ. Він не дбатиме про минуле.

Запитаємо себе: навіщо нам дано було українську кров? — Не лише щоб танцювати а la Cjsac і з'їдати голубці. Чому нас тут Бог поставив у вілному світі, де ми маємо час, волю і можливості? Чи ми не є такі, як той слуга, котрий закопав свій талант у землю, та від кого пан

пізніше відбере те, що він думав, що він мав?

Тепер, коли ми тут сидимо під дахом, з ліжком до спання, з трьома стравами на день, там, в Афганістані, діються гірші воєнні злочинства, ніж під час Другої світової війни. І ми маємо настільки відваги і брак почувань, щоб тихо сидіти?

Та що, чи ми боїмося стратити кілька хвилин помолитися за них? Чи ми боїмося стратити півгодини, щоб написати листа до газет? Чи ми боїмося стратити день, щоб видрукувати летючки у цій справі? Чи ми боїмося відкласти один тиждень, щоб піднести голос протесту?

Друзі мої, там борці не тратають кілька хвилин, півгодини, день, чи тиждень: там вони тратають своє життя.

Застановімся, та не даймо більше Москалям безплатний квиток пити кров чужу і нашу. Віра без дії є мертва, не будьмо мертві, а будьмо живі!

Монографія на тему Української Академічної гімназії у Львові

В Українському Видавництві у Лондоні появилася заходами автора і при активній співпраці Об'єднання Абсолютентів Української Академічної гімназії у Львові історична розвідка на тему нашої заслуженої в національно-суспільному житті виховно-освітньої установи — Академічної гімназії, під наг. «До блакитних вершин» (Перша Українська Академічна гімназія у Львові в історичній перспективі).

Автор монографії, д-р Роман В. Кухар, професор Державного Університету Форт Гейс у Канзасі, спираючись на широкий джерельний літературі, м. інш., «Хроніці Львівської Академічної гімназії» кол. директора установи, Едварда Харкевича, «Цісарсько-Королівській Академічній гімназії» проф. Степана Шаха, періодичних «Звідомленнях» обидвох установ гімназії — «Головної» й «Філії», та інших доступних наукових матеріалах і достовірних свідченнях довкола даного предмету, опрацював найосновнішу досі студію навчальних плянів, всякчасної практики, проблем, завдань і цілей УАГ.

У праці вказано теж на значний вплив тієї середньо-шкільної установи, якщо йдеться про виховання в патріотичному дусі поколінь нашої гімназійної молоді, і наświetлено різні стадії довгого розвитку гімназії, зокрема упродовж останнього сторіччя її національного самовизначення.

Хоч досі появилось чимало причинків до історії Академічної гімназії, включно з недавно виданою «Ювілейною Книгою УАГ», монографія «До блакитних вершин» їх інформативно не подвоює, а провірює у світлі джерельної літератури, доповнює, де б тільки попередньо не існували прогалини, і систематично впорядковує періоди історичного розвитку гімназії аж до наших часів.

Таким чином, довго відчитну потребу накреслити суцільну картину Академічної гімназії в ході сторіч її іс-

нування й остаточного вивершення, починаючи з 1860-х років, оце і здійснено даним виданням.

З уваги на високі публікаційні кошти в сучасному, монографію задумано не як якесь об'ємисте, настільне видання, а радше як літературу, доступну всім, загальному читачеві й теж фахівцям.

У висліді маємо працю, де зосереджено найсуттєвіші прояви гімназії в різних часових переформленнях установи, що заторкували її фізичний стан, інтелектуально-духовий клімат, освітню програму, навчальний і суспільний побут. В цьому розумінні, книжка «До блакитних вершин» (в наголовку символічно передано змагання нашої молоді до освітніх вершин та ідейного звершення) є найповнішим досі зведенням фактів, подій у зв'язку з родоводом і понадсторічним існуванням гімназії, як суто-української навчально-виховної установи. У книжці віддзеркалено зокрема дух часу й характер виховників та учнів обговорюваних періодів.

Майбутньому дослідникові Академічної гімназії ця праця стане необхідною джерельною інформацією, тоді як загальний читач знайде в ній цікавий матеріал до історії цієї славної школи. Книжка не є сухим звітуванням фактів і подій; сторінки її заповнені драматичним процесом здобування освіти за найневідрадініших умов підневільного буття народу і продихані правдою життя описуваних періодів установи в дії.

Книжку «До блакитних вершин», розміром 146 ст., в ціні 8 дол. за один примірник разом з пересилкою, з багатою бібліографією, ілюстраціями, пойменним показником, підсумками в англійській і німецькій мовах та інформативним доповненням автора щодо потреби цього видання, можна замовляти на таку адресу:

**R. K.
2402 Canal Blvd.
Hays, Kansas 67601
U. S. A.**

ЗОЗУЛЬКА

Дорогий читачу!

Нас багато питають. В листах. Тому ми вирішили завести спеціальний відділ для відповіді на найцікавіші питання — ЗОЗУЛЬКА.

Ви питаєте: а де ж... зозулька? Коло напису — дві сови... То правда, бо зозулі в Канаді ми не знайшли; а з України експортувати не дозволяють. Одна пані обіцяла нам привезти зозулю з України таємно — в баксі від чоколяди. А покищо замість зозулі у нас буде кукати сова. Ми гадаємо, що дві сови можуть замінити одну зозулю.

Отже — пишіть, питайте! Ми відповімо на всі Ваші питання. Навіть якщо хочете знати, скільки літ проживете на світі — пишіть до нас! В Україні завжди питають зозулю, скільки накує років...

ЗОЗУЛЬКА КУКАЄ ПРО КУК

Добрий день, Зозулько! Кажуть, що Ти знаєш відповіді на всі питання.

— Так!

— То дай пораду, як нашому Комітетові проти вживання совітських свідчень у західних судах дістатися до КУК'у.

— То дуже просто...

— Тобі просто. Ти не протребуєш КУК 'у, бо сама цілий день кажеш кукку. А ми Українці, і мусимо належати до КУК'у (Комітет Українців Канади), бо ми Українці.

— То напишіть заяву.

— Ми писали, але нам відписали, що не можуть нас прийняти через три причини. Перша: треба чекати аж шість місяців з часу утворення Комітету, щоб прийняли до КУК'у.

— О, то цікаво... А як в Україні вибухне війна і створиться Український Військовий Комітет — він теж буде чекати шість місяців, щоб прийняли до КУК'у?

— Ми добре знаємо наш КУК. Якщо це буде влітку — він відпише, що війну треба відкласти на шість місяців, бо тепер вакації, і ніхто з канадських Українців на війну не піде. А якщо це буде зимою, то відповість, що війну треба перенести на шість місяців, бо тепер українська громада має забагато імпрез.

— Хіба війна — то імпреза? Я так здивована цією ідеєю, що навіть забула, як треба кукати...

— КУК може прийняти і мир, і війну тільки в формі імпрези. А друга причина — ми не маємо статуту.

— Гм, бачите, як то у Вас Українців... Є стільки організацій: бандерівці і мельниківці, двійкарівці і уєрдепівці, КУК, СУК і БУК. Всі вони мають статuti, але ніхто не зробив маніфестацію проти спроб почати в Канаді суди над Українцями, такі самі як є тепер в Америці. А Ваш Комітет зробив таку маніфестацію 29 травня, але не має статуту... Зовсім як у московському пеклі: дрова є — смоли нема; смола є — дров нема.

— А третя причина — треба мати затверджений на рік бюджет, щоб прийняли до КУК'у.

— Значить, щоб бути Українцем в Канаді, треба мати гроші? А я думала...

— Ми теж думали, що досить любити Україну й робити для неї добро. Але цього недосить — треба мати гроші.

— Знаменито! Так довго не могли вияснити, скільки Українців в Канаді і як їх рахувати. А тепер все ясно: хто має долари — той Українець. Хто не має — той Ескімос.

— Добре, добре, але так до української статистики запишемо більше з Єрусалиму, ніж зі Львова...

— Слухайте, а чи не міг КУК очолити Вашу маніфестацію взагалі без будь-якого Комітету? То ж справа загальноукраїнська.

— Ні, не міг.

— Чому?

— Бо не мав дозволу з Єрусалиму...

— А з Москви?

— Ні, Москви наш КУК не боїться.

— А Єрусалиму?

— З Єрусалимом справа трудніша...

*Попросилися до КУК'у
та їх не прийняли,
бо селепки з Комітету
доларів не мали.*

*А хто малі діти має —
нехай навчає,
що в Канаді той Вкраїнець,
хто долари має.*

*Ой летіла зазулиця
та й сказала куку,
спасибі вам, професори
за файну науку.*

*Ой летіла зазулиця,
тай сказала амінь,
такий твердий шлях до КУК'у —
легше гризти камінь.*

ПЕТРО ДИШЕЛЬ

РОБІТНИЧА ЮНІЯ В ОБОРОНІ ІВАНА СВІТЛИЧНОГО

Українській спільноті достатньо відомо, що впродовж багатьох років робітнича спілка (юнія) ЮІВ всілякими засобами ставала в обороні українських політичних в'язнів. Згадати хоч би головні: мабуть уперше в історії української спільноти в Америці американські юнійні лідери, за заходами с. п. д-р Д. Квітковського та моєї особи, дали інтерв'ю пресі та телевізії, на якій юнійні лідери засуджували московський режим за жорстоке переслідування українських патріотів, що мали відвагу стати в обороні українства, нищеного Москвою. Відтак на двох крайових юнійних конвенціях, в яких я брав особисту участь не як делегат, а як репрезентант українських робітників (так в юнійних архівах було зазначено), та кореспондент української преси.

За допомогою юнійних лідерів та льокалів, Централя Юнії визначила для Українців репрезентаційний стіл, а сама конвенція прийняла українську репрезентацію, знімки якої були поміщені в конвенційній книзі. А в резолюційних книгах були поміщені резолюції в обороні українських політичних в'язнів, які карались в московських концтаборах, в тюрмах та психушках, з домаганням, щоб конвенція стала в обороні переслідуваних та ув'язнених.

На тих же краєвих юнійних конвенціях зроблено велику роботу для української справи, бо роздано десятки тисяч всілякої літератури, відозв та звернень. Зібрано тисячі підписів делегатів під петиціями, які порозсилано до Об'єднаних Надій, амбасад, сенаторів тощо.

Всі ці заходи мали великий успіх, бо десятки сенаторів та конгресменів схвалили заходи юнії та самі закизувались в обороні українських в'язнів. Треба додати, що юнійний льокаль 160-тий та найбільший в світі льокаль 600 висилали до американського уряду

домагання, щоб уряд інтервенював в тій чи іншій справі. Як рівнож льокаль 160-тий вислав до потребуючих українських в'язнів ліки та інші речі. А останньо льокаль 160-ий відвідав В. Мороз, якого ексекютива льокалю прийняла тепло та гостинно. Всю цю акцію я пророблював за порадою св. п. д-ра Д. Квітковського та в деяких випадках Комітету в обороні українських політичних в'язнів в Детройті.

Всі ці заходи та акції коштували багато праці та грошей, які в більшості покривав особисто св. п. д-р Д. Квітковський.

Придивлятися спокійно до дійсності, яка зараз має місце на Україні, то є національним гріхом, тим більше наколи мається змогу в будь-чому причинитися до української справи в її затяжній боротьбі.

Тому саме я не переставав продовжувати зв'язки з юнійними лідерами. А коли в одній розмові президент СКВУ М. Плавяк запитав мене, які в мене зараз зв'язки з юнією та zarazом порадив, щоб ще більше затіснити ці зв'язки і докласти всіх зусиль, щоб юнійні кола всілякими протестами ставали в обороні українських політичних в'язнів тощо.

По кількох зустрічах та нарадах з юнійними лідерами, переважно з льокалю 160-тим, який є ключовим льокалем в централі юнії, узгіднено розпочати більшу акцію, що мало б суттєве значення. В розмові з членами та В. Грушкевичем, головою Комітету оборони українських політичних в'язнів в Детройті, вирішено, що пекучою справою є стан здоров'я Івана Світличного, який потребує лікарської опіки та відповідного лікування. На своїй нараді ексекютива юнійного льокалю 160-го, за підписом президента льокалю Петер Я. Морайс, вислала прохання до генерального прокурора Советського Союзу та до Міністерства внутрішніх справ, щоб дали змогу І.

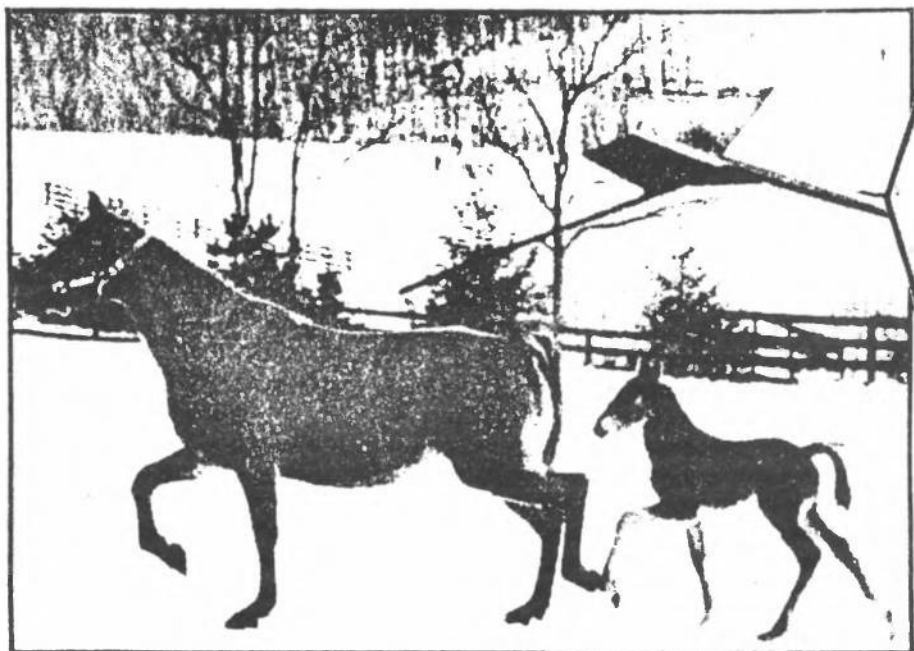

Світличному виїхати на лікування. Рівнож льокаль повисила відповідні листи до сенаторів з проханням, щоб вони зі стово боку поробили відповідні заходи до відповідних установ, стати в обороні І. Світличного.

Далі, льокаль 160-ий робитиме заходи, щоб Централя Юнії ЮЙВ, зі свого боку докладала всіх доступних зусиль рітувати життя Івана Світличного.

При тій нагоді закликаю всіх українських робітників нав'язати зв'язки з юнійними лідерами в місці праці та переконати цих лідерів, що їхнім обов'язком є стати в обороні покривджених московським режимом людей, які мали відвагу стати до боротьби за національну правду та гідність людини.

ЯРОСЛАВ СТАСИК
Детройт

*Заводимо особливий відділ —
для перевірки здогадливості
наших читачів. Треба подивитися
на знимку і відповісти:
ЩО Б ЦЕ
МОГЛО ОЗНАЧАТИ?*

Минулого разу ми помістили цю знимку і запропонували нашим читачам відповісти: що б це могло означати? Відповіді були різні. Ми вибрали для публікації відповідь п. Петра Горобця з Тексасу. Він пише:

«Ці коні втекли з лекції проф. Магочія (Торонто), як тільки почули, що Закарпаття не належить до України, а є окремою «русинською нацією». Навіть мале лошє каже, що це дурниці».

Вміщуємо нову знимку. Подивіться на неї і скажіть:

ЩО Б ЦЕ МОГЛО ОЗНАЧАТИ?

«ЯКИЙ ВІН НЕ-ЕМІГРАЦІЙНИЙ...»

1-го травня відбувся перший на Заході концерт Андрія Дудича, соліста Варшавської опери, недавно прибулого до Торонта з Польщі (через Відень). Незважаючи на те, що співак був на довгий час вибитий із звичного ритму і не мав можливості кождоденної вправи, він був у добрій формі і приємно здивував публіку сильним, виробленим голосом та доброю сценічною школою. Українська громада в діаспорі отримала ще один мистецький талантик.

Але з цього власне починаються знаки питання. І стоять вони не в побутовій площині. Канада багата; за деякий час новоприбулий вживеться у нову ситуацію і дасть собі раду, як тисячі інших. Вже тепер, відразу після концерту у Торонто, він мав виступ в Ошаві; на осінь є домовлення про виступи в Едмонтоні, в Америці. Але чи буде він з нами? Уже перший концерт породив колізію, покищо мирну. Що співати? Дудич — оперовий співак високої класу; природно, що він хотів виконувати світову класику. Але йому порадили: нам треба тільки українських пісень. Якщо хочеш контакту з нами — мусиш обмежитися до «пирогів». Три арії італійською мовою все ж втиснули до програми. Але їх терпіли з чемністю...

Дивний це був концерт... Не знали, як його сприймати. Не було ані дитячих оркестрів, у яких діти ледве вміють перебирати струнами (але зате можна хляпати в долоні і мати entertainment), ні жодного примітивного віцмана. На сцені була **Культура**. До цього не звикли... Емігрант постійно бачить мистецтво лише у вигляді «точок», причепленої до якоїсь політичної імпрези, або у вигляді розваги. Дудичеві теж одразу знайшли «точку»: Обмірковували (поважно!) його перспективи бути дияконом в одній з церков. Бо має голос...

Після концерту не було звичайної кави внизу. Якось не було про що говорити...

Коли у 1979 році до Торонта приїхав Мороз, то один з «лідерів», відпихаючи опонента (фізично!), сказав: «Ви маєте собі Плюща, а ми маємо Мороза». Навіть новоприбулих дисидентів розділили між групами і готували їм роль «точок». А хто був заширокий, щоб уміститися в «точку» — від того просто відмовились.

Чи відмовимось тепер і від Дудича? Чи й його стягнемо до рівня еміграційних концертів з віцманом? Чи й він змушений буде ставити «українські опери», яким до опери так далеко, як до Києва рачки? Якщо ні — то він піде в іншому напрямі: піде на не-українську сцену, де ніхто не буде питати його, чому він хоче співати італійською мовою. Він уже прийнятий до університету. Власне, учитись йому не треба, він готовий соліст, але це його двері до канадського мистецького світу.

Прибуття людей такого «розміру» заставляє думати. Виходить, еміграція має замалий «шлунок», щоб

перетравити таких, як Дудич або Мороз. Але хто не має доброго шлунку — не буде мати й доброї мускулатури... Прийдуть нові такі як Дудич, з правдивою Культурою і правдивим Інтелектом. Що з ними робити?

* * *

Розмовляли з новоприбулою парою з Польщі і заспокоювали її: скоро вживетеся, і все буде добре. Вони раптом відповіли: ми це знаємо. Але ми боїмося, що й самі станемо такі, як тутешні люди...

* * *

Після концерту хтось сказав про Дудича:

— **Який він не-еміграційний!**

Що ж — найкраща рецензія... Побажаємо йому, щоб він знайшов щасливу середину: був завжди з українською громадою, але ніколи не перетворив свій талант на еміграційну «точку».

Виправлення. В останньому «Анабазисі» (січень-березень) на стор. 3 помилково подане число журналу: замість «ч. 5/8/1982» має бути: «ч. 1/8/1982».

Колядники з Гуцульського товариства «Прут» в Гамільтоні, Різдво 1982.

by William Markiewicz

Canada is the best: Dissident

VALENTYN MOROZ, leading Ukrainian dissident, sums up his impressions after one year in Canada. There is no place in the world where the newcomer feels so good, so at home. The human being here feels he is an integral part of things, not marginal. You don't have to use all your energy just to keep going. Perhaps Canadians don't realize how highly Canada is regarded in the world. Multiculturalism is a new concept but for Canada it's just natural because everybody can be Canadian and still hold his original pride. He hopes Canada will maintain its deep traditional humanism. Speaking about Solzhenitsyn, Moroz says the movement he represents — Russian anti-communist nationalism — has not yet expressed a clear stand on the rights to independence of the non-Russian components of the empire.

The Toronto Sun, Friday April 30, 1982.

☆ ☆ ☆
FDR CENTENARY "REMEMBRANCE." In his new book, "FDR, 1882-1945: A Centenary Remembrance," Joseph Alsop calls the famine of the early 1930s in Ukraine a "terrible truth" that was concealed from the West, reports the Harvard Ukrainian Studies Fund. Alsop writes that in 1933, William Stoneman, then in Moscow as a correspondent for the old Chicago "Daily News," had arranged to go to Ukraine and send out an accurate account of what was happening there. But the USSR canceled Stoneman's visit. The Soviets thereupon facilitated the trip to Ukraine of Walter Duranty, Pulitzer Prize-winning Moscow correspondent of the New York "Times." Duranty later reported that he saw no horrors there. This Duranty "cover-up," says

FRANKLIN D. ROOSEVELT
 ... Helped hide tragedy?

Alsop, succeeded so well that afterward no one told how 5 million Ukrainians died in the famine Stalin had artificially created.

☆ ☆ ☆

SPOTLIGHT March 22, 1982

Chanting students support foreign-language teaching

By Matt Maychak Toronto Star

Dozens of students added their voices last night to the debate over teaching foreign languages in Toronto schools.

Through delegations to the Toronto Board of Education meeting and a demonstration outside board offices, the students said they want to learn languages in addition to English and French during regular class time.

The board had heard 125 delegations up to 11 o'clock last night in its third meeting on the issue. Trustees plan to debate the issue next week after all delegations have been heard.

Ukrainian Canadian students marched with signs outside the education centre on College St. chanting: "Languages — three for unity — support the language report."

Lubomyr Chabursky, a 17-year-old student at Martin Grove Collegiate Institute, said the demonstrators expect the board to accept a report from its work group that recommends the teaching of third languages in regular class time.

Weekend classes

"The decision made by the Toronto board will effect all the other boards," he said.

Currently, third languages are taught in Toronto schools only after regular class hours or on the weekends. Several separate schools offer heritage language programs during regular class time.

Anne Nawrocka, 15, said she joined the protest because she believes she'll learn more Ukrainian

every day in school than she does on Saturdays.

In a delegation to the board, 12-year-old Mike Giarratano told about 100 people in attendance he needs to learn Italian during the day.

"After school, you're tired and you have homework to do," he later said.

"It would help a lot because there are so many Italian people here (in Toronto). And most of the people on my street are Italian. I can't communicate with my older relatives, like my grandmother."

All of the students who spoke on the issue were members of ethnic groups other than English and French. One parent told the board she fears students will follow their parents' example and be split by the issue.

"I don't want it to become an issue in the school yard between the kids, which will be the result of parents arguing about it," Lynne Lake, a Leslie Street School parent, said.

She criticized the work group for suggesting in their report that opponents to the proposal must be "racists or bigots."

Support report

But like the first 15 speakers among about 50 expected to appear before the board last night, she generally supported the report's recommendations.

Carolyn Weaver, president of the Brown School Home and School Association, said parents at her school had voted 3-1 against the proposal.

З М І С Т

1. ВАЛЕНТИН МОРОЗ. Симоненко — людина й легенда	5
2. VERA MOROZ. NEW WINE IN AN OLD BARREL	9
3. Поезія КАРЛА СОБЕНКА	10
4. Комітет проти вживання совітських свідчень у західних судах	12
5. Почалося!	20
6. ВАЛЕНТИН МОРОЗ. Чи існує ОУН?	22
7. ДМИТРО СТРОЇЧ. I DON'T UNDERSTAND	24
8. АНДРІЙ ШВЕЦЬ. Юнацька школа	27
9. СТЕПАН ЖЕНЕЦЬКИЙ. Чи кардинала Рубіна можна вважати	29
10. Українсько-жидівська співпраця — модна тема?	30
11. МАРІЯ КРЕМІНЯРІВСЬКА. Вівці, вовки і люди	33
12. Листи з загалу	37
13. Сміх на залі	39

14. Заяви ОЛЕКСІЯ ТИХОГО	41
15. ЛЮБОМИР ХАБУРСЬКИЙ. Безплатний квиток до Афганістану.....	42
16. Монографія на тему української академічної гімназії у Львові ...	43
17. ЗОЗУЛЬКА	44
18. Робітнича юнія в обороні Івана Світличного	45
19. Хроніка	47

**пожертви
на видавничий фонд журналу «АНАБАЗИС»**

/з 1-го січня до 20-го червня, включно з "Колядою" 1982р./

КАНАДА

Скиба Я./Торонто/, Скиба П./Торонто/ - по 104 дол., Нарожняк Т. і Н./Вінніпер/ - 100 дол., Гера Крісті/Тор./ - 100 дол., Нацюк П./Кітчнер/ - 65 дол., Кокот А./Ошава/ - 53 дол., Серденко С./Тор./ - 50 дол., Дзядик М./Тор./ - 50 дол., Вецків М./Тор./ - 40 дол., Голік С./Тор./ - 50 дол., Харак А./Тор./ - 40 дол., Велигорський І./Тор./ - 40 дол., Коломицький І./Монтреаль/ - 50 дол., Дувало І./Торонто/ - 40 дол., Бабич А., Ворох О., Семенген В., Келембет П., Бонк Г., Дувало О., Zubovich З., Немилівський А./всі Тор./ - по 30 дол., Брух В./Тор./ - 50 дол., Трутяк С./Тор./ - 24 дол., Малець М., Галипчак Д., Вовк П., Стельмах Ю., Гулей Д., Голінський Б., Хабурський М., Гижка М., Андерст Н., Антонович В., Проць О., Грибівські., Дичок Т., Бибик В., Луців родина, Гонтар О., Артеменко Ф., Чайківська М., Стечик І./всі Тор./ - по 20 дол., Соловчук В., Мазуркевич О., Степчук Родина/всі Тор./, Політика О., Масевич М., Васик В./всі Ошава/ - по 25 дол., Топчан Л./Монтреаль/ - 24 дол., Дубик В./Тор./ - 24 дол., Мішук П./Вотерлу/ - 20 дол., Тицький М./Лондон/ - 15 дол., Турецький І./Ст. Кетеринс/ - 20 дол., Яворський /Гамільтон/ - 14 дол., Гурко С., Гурко М., Кравченко М., Гадзевич родина, Куриляк В., Маціївський О., Стельмах О., Боцян О., Кондрат М., о.Ференсів, Грицина А., Мішишин Р., Дуда З., Гусаківський Р., Горохов"янка М., Прусаченко О., Пукса В., Данилович О., Коржанівський В., о.Жолкевич/всі Тор./ - по 10 дол., Микитенко/тор./ - 20 дол., Гуцульське товариство "Прут"/Гамільтон/ - 100 дол., Норяк Л. - 32 дол., Ніньовський В./Едмонтон/ - 16 дол., Кузь М., Курій І./обидва Ошава/ - по 10 дол., Бойчук Г./Манітоба/ - 10 дол., Чорній /Монтр./ - 10 дол., Семенчук М./Ошава/ - 10 дол., Галипчак Д./Тор./ - 12 дол., Іваськів В./Ошава/ - 10 дол., Вовк С./Едм./, Мошора М./Кітчнер/, Фічик родина/Ст.Кетеринс/ - по 20 дол., Малецький М./Тор./ - 18 дол., Федик Н., Вайда Й./об.Тор./ - по 9 дол., Петрашкевич І./Тор./ - 8 дол., Іошуляк Д. - 7 дол., Паркасевич О./Вінніпер/ - 15 дол., Паркасевич І./Вінніпер/ - 18 дол., Осмак Я./Тор./ - 9 дол., Петрашко М./Тор./ - 14 дол., Руденко М., Мачула Т., Зварич З., Стебельський Б., Самчук У., Кухар О./всі Тор./ - по 5 дол., Кузишн М./Гамільтон/ - 20 дол., Позіхайло К./Тор./ - 5 дол., Ліщина Л./Тор./ - 4 дол., Попик М., Дубровський Ю./об.Ошава/ - по 5 дол., Брага О./Грімзбі/ - 50 дол., Вітер М./Тор./, Шумовський Т./Оттава/, Баб"як С./Тор./, Стельмах В./Тор./, Романюк М./Тор./, Лишик Г./Монт./, Туз З./Монт./, Боровик М./Вілсонсвіл/, Фічик К./Ст. Кетеринс/ - по 4 дол., Романюк С./Лондон/ - 3 дол.

Корпорація "Думки про Віру"/Чікаго/ - 200 дол., Савка Ю./Детройт/- 112 дол., Синиця Т./Орчерд Парк/ - 100 дол., Ковальський М./Чікаго/- 50 дол., Березовські Я. і Т./Детройт/ - 50 дол., Лобос Е.іР./Детройт/- 32 дол., Бессер родина/Клівленд/ - 26 дол., Макар Г./Клівленд/ - 30 дол., Роуз Р./Клівленд/ - 28 дол., Ікавій О./Клівленд/ - 27 дол., Палка М./Клівленд/ - 24 дол., Орлів М./Денвер/ - 24 дол., Петрочук М. - 26 дол.,/Клівленд/, Петрина Я./Клівл./ - 20 дол., Масон Е./Клівл./ - 15 дол., Боровець Л., Городиська Д./об.Клів./ - 13 дол., Демчук С, Баслядинський М./об.Клівл./ - по 15 дол., Гілевич М./Пенсильв./ - 20 дол., Сенета Т./Кенектикат/ - 17 дол., Цапар П./Каліфорнія/ - 19 дол., Чумаченко С./Чікаго/ - 20 дол., Луків /Ірвінгтон/ - 20 дол., Зданів Я./Детройт/ - 25 дол., Гомула С./КАліфорн./ - 20 дол., Лужецький О./Пен./ - 12 дол., Головач П., Павник І., Оришкевич Ю., Ліщинецький В., Гаслядинські В.іМ., Стасишин М., Долбин В., Данило М.іТ., Адамович М./всі Клівленд/ - по 10 дол., Сахно О./Мейн/ - 14 дол., Павлович О., Корб"як І./об.Детройт/, Глітняк П./Ірвінг./ - по 10 дол., Стасик Й./Детройт/ - 20 дол., Строїч /Детройт/ - 15 дол., Кісенко Ю./Колорадо/, Коваль П./Бюффало/ - по 7 дол., Котелко І./Детройт/ - 7 дол., Омельченко С./Детройт/ - 7 дол., Лазута І., Лялюк В., Мальшин Т., Кмйотек М., Івашкевич М., Корлятович П., Гамуляк П., Самійленко В., Криса В., Луців С., Лобай А., Ключас І., Струс Д., Модераш М., Тимош М., Надточій Г., Василик В., Гейніш М./всі Клівленд/, Сливка Т., Гайда З./об.Детройт/ - по 5 дол., Дяченко/Чікаго/ - 4 дол., Гаркач М./Лорейн/ - 2 дол., Одарченко С./Меріленд/ - 4 дол.

АВСТРАЛІЯ

Буряк О./Сидней/ - 24 дол., Грін П./Канберра/ - 14 дол., Березоточа/Канберра/ - 14 дол.

АНГЛІЯ

Марченко М./Лестер/ - 70ф., Верхола В./Ноттінггем/ - 10ф., Пітиляк Ю./Ноттінг./ - 5ф., Кузьо І./Галіфакс/ - 3 дол.

НІМЕЧЧИНА

Швець А./Мінхен/ - 200 м., Федик О./Штутгарт/ - 10 дол.

ШВЕЦІЯ

Пилипенко А./Чопінг/ - 4 дол.

**Всім ЖЕРТВОДАВЦЯМ Редакція Висловлює
Щиру Подяку !**

/СПИСОК ПОЖЕРТВ НА ФОНД ПОЛІТИЧНИХ АКЦІЙ В.МОРОЗА БУДЕ ПОДАНИЙ В
НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ/

